

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
15/2013
20. apríl 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

**PREDĹŽENÁ RUKA RÍMA
BUDE SÍDLIŤ NA SLOVENSKU**
Strana 4.

**ÚČELOVÉ REBRÍČKY
PRE DOBRÝCH A ZĽÝCH**
Strana 5.

**PAVOL PARENIČKA PO DRUHÝ
RAZ V SLUŽBÁCH MATICE**
Strana 6.

**SLOVENSKO SMERUJE
K REFORME ŠKOLSTVA**
Strana 7.

**JAROSLAV HAŠEK MILOVAL
SLOVENSKO A SLOVÁKOV**
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Odkedy u nás vyšla kniha Helmutha Swobodu *Moderná štatistika, každý, kto si túto múru, povedal by som až prevratnú, z nemčiny preloženú knihu pred takmer štyridsiatimi rokmi prečítal, či aspoň do nej trochu dlhšie nazrel, berie od tej chvíle všetky ponúkané štatistické údaje s veľkou rezervou. Príčinu uvediem na azda najznámejšom Swobodovom príklade, ktorý sa medzi tým už stal bonmotom: Ak som mal na obed hus a sused nemal nič, tak sme štatisticky zjedli priemerne každý pol husi, čiže sme sa paradne najedli. Pričom pravda je taká, že susedovi škrieka v útrobach a ja sa nevládzem hýbať, taký som nadžgáný.*

Akosi podobne je to aj so štatistickými údajmi o raste produktivity práce alebo životnej úrovni. V čase novembrového prevratu sme dosahovali asi štyridsať percent priemernej produktivity v Európskej únii, dnes – podľa oficiálnych údajov – približne osemdesiat percent. Je síce pravda, že európsky priemer mohli čiastočne ovplyvniť niektoré nové zaoštiejšie členské krajiny EÚ, najmä z Balkánu, na druhej strane ani vyspelé krajiny nespali a aj u nich produktivita práce podrástla. Ak to položíme na misky váh, mali by sme sa mať zhruba dvakrát lepšie, ako sme sa mali v roku 1990. V priemere. A je to presne tak ako s tou husou. Niektorí sa majú desaťkrát lepšie. Niektorí majú tisíckrát väčšie bohatstvo ako vtedy. A niektorí... Načo toľko slov!

Nedávno som mal v rukách zaujímavú úvahu Prima Lewiho, židovského mysliteľa a talianskeho spisovateľa, ktorý v živote všeličo skúsil a hoci sa priamej politike vyhýbal, aj tak si za duceho odtrpel koncentráky v Carpi Fassoli, Monowitzi a Osvienčime. Na jednom mieste sa akoby priamo obracia k nám, keď píše: „Každý štát je o to civilizovanejší, o čo viac jeho zákony bránia chudákovi padnúť do ešte väčšej biedy a mocnému stať sa mocnejším.“

Pokojne by som tieto slová vyrýl do kamenného obloženia parlamentnej budovy a vytlačene ich pribaľoval k materiálom, ktoré dostávajú naši poslanci pred každou schôdzkou Národnej rady Slovenskej republiky.

Ján ČOMAJ

R - 2013018

**NEOGRAFIA
MARTIN**
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Matica slovenská podporuje vysielanie pôvodnej tvorby v slovenských rádiách Zápas o slovenské pesničky pokračuje

Alexander GOTZ – Foto: archív SNN

Keď si naladíte ktorúkoľvek komerčnú rozhlasovú stanicu, tak sa slovenskej pesničky dočkáte v pomere nanajvýš jedna k desiatim zahraničným, a niekedy ani to nie. Česť výnimkám, medzi ktoré patrí napríklad verejnoprávne RTVS. Práve preto sa časť hudobníkov rozhodla oslovit' politikov, aby danú situáciu riešili. Obrátili sa aj na Maticu slovenskú.

Naša najstaršia kultúrna ustanovizeň sa rozhodla snahu o väčší priestor pre pôvodnú slovenskú populárnu hudbu jednoznačne podporiť. Začiatkom februára hudobníci Jožo Ráž, Maťo Ďurinda, Peter Lipa a producent Július Kinček oslovili šéfa parlamentu Pavla Pašku s návrhom, aby sa percento slovenskej hudby, ktorú vysielajú komerčné médiá, upravilo zákonom. Vzápätí na to sa v niektorých novinách začala kampaň, ktorá podobné snahy označila za likvidačné pre súkromné médiá. Dojemný tón kazil len fakt, že nariekali zahraničnými spoločnosťami vlastnené noviny nad osudom rádií vlastnených zahraničným kapitálom. „Už nejaký čas tu prebieha kultúrna kolonizácia a práve na hudbe je to vidno najviac. Tá je totiž na rozdiel od filmu, výtvarného umenia či literatúry našim spoločníkom počas celého dňa,“ povedal pre SNN textár a básnik Ľuboš Zeman.

■ INDE SI HUDBU CHRÁNIA

Len pre ilustráciu sa pozrime na to, ako je upravené vysielanie národnej tvorby v európskych štátoch. Vo Francúzsku hovorí zákon o tom, že najmenej 40 percent hudby hranej v rádiách musí byť francúzskej, z toho 20 percent musí byť nová tvorba. V susednom Poľsku je to tretina hudby, no a v Írsku musia súkromné rádiá tak isto hrať 30 percent domácej tvorby. V Maďarsku neudelia licenciu súkromnému vysielateľovi, ak sa nezaviaže vysielat' najmenej 15 percent hudby v maďarčine, a v Chorvátsku je to minimálne 20 percent. Dánsko si určilo kvótu minimálne 30 percent škandinávskej hudby a v Rumunsku je kvóta stanovená

Maťo Ďurinda z Tublatanky bojuje za pôvodnú slovenskú hudbu.

dokonca na 40 percent. „Myslím si, že je absolútne legitímna požiadavka, aby slovenské rádiá vysielali aj slovenskú hudbu. Táto požiadavka by stála za zamyslenie, keby sme to požadovali od médií na Madagaskare,“ vyjadril sa k danej téme hudobník a skladateľ Marián Varga. Textár a básnik Kamil Peteraj je vo svojich vyjadreniach ešte priamejší, keď na danú tému povedal: „Slovenský éter je už takpovediac vytunelovaný.“

■ HUDBA A EKONOMIKA

Ako sme už v SNN písali, bolo by chybou celú záležitosť zľahčovať. Hudobný priemysel dnes priamo alebo sprostredkovane vytvára miliardy eur

zisku, konkrétne jeho stredný prúd. Ale iba ten dokáže vygenerovať aj náročnejšie žánre, ktoré sú pre kultúrny život každého národa určujúce. „Rádiá sú obchodné spoločnosti, ktoré obchodujú s reklamou. Ale nemali by hrať falošnú hru a mali by hudobníkom jasne povedať: My máme takto pridelené licencie, zákon o percentách hranosti domácej hudby neexistuje a vy speváci ste vlastne odkázaní na našu milosť a nemilosť. Vybavte si to so štátom!“ povedal nám na túto tému už spomínaný básnik a textár Kamil Peteraj. Na Slovensku sa v rámci autorských tantiém točia ročne celkom slušné milióny eur. Keď si uvedomíme, že takmer 55 percent odchádza do za-

hraničia, stojí to určite za zamyslenie. Ak by časť z týchto peňazí ostala takpovediac doma, hudobníci, skladatelia a interpreti by ich s najväčšou pravdepodobnosťou na Slovensku aj minuli. Na nahrávanie nového projektu, na nástroje, a samozrejme aj na živobytie. Tí najlepši by mohli umelecky rásť a prípadne sa presadiť aj za hranicami, čím by sa tok tantiém obrátil.

■ STANOVISKO MATICE

Spevák Maťo Ďurinda ako zástupca hudobníkov, ktorí prišli predniesť svoje návrhy do parlamentu, sa 12. marca stretol s predsedom Matice slovenskej Mariánom Tkáčom. Na póde našej najstaršej kultúrnej ustanovizne sa porozprávali o tom, čo táto iniciatíva prináša pre pôvodnú slovenskú tvorbu. „Matica slovenská podporuje návrh, aby sa podobne ako v okolitých štátoch s vyspelou kultúrou aj u nás vytvorili podmienky na to, aby sa slovenská hudba mohla intenzívnejšie rozvíjať. Je to otázka národnej hrdosti, podpory našich talentov, ale aj otázka hudobnej gramotnosti mladej generácie, v neposlednom rade so zaujímavým ekonomickým dosahom pre Slovensko,“ povedal nám Marián Tkáč a dodal, že iniciatívi návrhu majú plnú matičnú podporu. Zároveň konštatoval, že umenie, vrátane hudby, je životaschopné iba vtedy, keď každý národ doň vloží svoje špecifiká a výsledná pestrosť potom môže inšpirovať ďalších tvorcov. Unifikovaná komerčná produkcia je síce pretláčaná globalizovanými nadnárodnými firmami, no vo svojom dôsledku znamená úpadok a premenu tvorivosti na tovar pre ohlúpnutú masu.

3 OTÁZKY PRE:

Jaroslava PAŠKU, európskeho poslanca za Slovenskú národnú stranu

Silnejú politické snahy na obnovu veľkého Maďarska

• Slovenskú republiku v Európskom parlamente (EP) zastupuje 13 europoslancov. Boli ste však jediný, kto informoval o sťažnosti Maďarov v EP proti SR a bol proti tejto sťažnosti.

Po zvláštnom rozhodnutí výboru PETI o vyšetrovaní Slovenska pre obvinenie I. Juhásza, že NR SR prijatím dokumentu 1487/2007 (Smernica o opatreniach pri pohybe osôb v NR SR) oživuje Benešove dekréty a diskriminuje Maďarov, som usúdil, že agendu tohto výboru musíme pozornejšie sledovať. Už začiatkom roka sa potvrdilo, že to bude potrebné.

• V čom je maďarský zákon o občianstve nevšedný?

Zákon o udeľovaní maďarského štátneho občianstva dáva maďarské občianstvo žiadateľom bez akejkoľvek priamej väzby na krajinu, len na základe nádejania akýchsi maďarských predkov. Tým je neštandardný. Nadväzuje na zákon o Trianone, ktorý je politickým nástrojom na obnovenie veľkého Maďarska. Podpredseda maďarskej vlády Zsolt Semjén vyhlásil, že cieľom masového udeľovania občianstva je napraviť trianonskú krivdu vytváraním tzv. verejnoprávnej väzby medzi maďarským štátom a občanmi maďarskej národnosti zo susedných štátov.

• V poslednom období u nás dochádza k protiprávnemu dopĺňaniu

označenia stanic o maďarské názvy. Čo na to Európa?

EÚ od predstaviteľov svojich štátov očakáva, že dokážu garantovať dobré susedské vzťahy. Povojnová spolupráca medzi Nemeckom a Francúzskom má byť ukážkou tejto politickej kultúry. Maniere Orbánovho FIDESZ-u nielen vo vzťahu k susedom, ale aj k spravovaniu vlastnej krajiny robia Bruselu starostlivosť. Žiadna z krajín Únie sa k svojim susedom nespriava tak expanzívne a arogantne ako Maďarsko. Slovenská administratíva však má plnú dôveru EÚ v tom, že dokáže vo svojej kompetencii, civilizovane, citlivo a kvalifikovane tieto provokácie zvládať.

Zhovárал sa Viliam KOMORA
Foto: archív SNN

V SNN 16/2013
SI PREČITATE

■ Ohrozujú spory o digitalizáciu národného archívu európsku finančnú injekciu?
■ Slovenská menšina v Maďarsku prežíva ťažké časy, počet krajanov klesá
■ Začínáme seriál Martina Lacka o neľahkých osudoch slovenských generálov

Pre dvojazyčné cenovky chceli extrémisti vyvolať bojkot obchodného reťazca Národnostný nátlak na supermarketety pôsobí ako vydieranie

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ - Foto-zdroj: kodys.sk

Hnutie maďarských aktivistov s názvom Si dôležitý! vyzvalo vedenie obchodného reťazca Kaufland, aby vo svojich predajniach na juhu Slovenska označovalo výrobky v regáloch a na pul-
toch dvojazyčne, teda okrem nápisov v štátnom slovenskom jazyku aj po maďarsky. Slovenské vedenie obchodného reťazca nátlak maďarských aktivistov odmietlo, lebo podľa vyjadrenia spoločnosti na zavedenie takýchto praktík nie je nijaký dôvod.

Podľa hnutia Si dôležitý! požiadavka dvojazyčnosti v obchodných reťazcoch „je v súlade s princípom kultúrnej rozmanitosti, vzájomnej úcty k hodnotám na základe niekoľkých medzinárodných príkladov (vrátane praxe Kauflandu v Rumunsku) a oficiálneho zákona o používaní jazyka menšín na Slovensku“.

■ DÔSTOJNOSŤ PODĽA JAZYKA?

S pochopením sa však táto argumentácia u prevádzkovateľov supermarketov na Slovensku zatiaľ nestretla. Vedenie spoločnosti v reakcii na výzvu aktivistov vyhlásilo, že jednojazyčným opisom nie je dotknutá národnostná menšina a že zákazníci zaujímajú predovšetkým nízke ceny. Lenže podľa aktivistov argument, že zákazník sa riadi najmä nízkymi cenami výrobkov, je zavádzajúci. Takéto klasifikova-

nie zákazníkov vraj porušuje zásady ľudskej dôstojnosti...

Hnutie Si dôležitý! začalo nabádať spotrebiteľov najmä maďarskej národnosti pomocou internetovej petície, aby až dotedy, kým Kaufland nebude na Slovensku rešpektovať aj zákazníkov hlásiacich sa k národnostným menšinám, míňali svoje peniaze u niekoho, kto rešpektuje kultúrne hodnoty regiónu. Ktorý reťazec to na juhu Slovenska robí, hnutie zatiaľ nešpecifikovalo, ale celá snaha má zjavne okrem národnostného aj ekonomický podtón.

■ BLOKOVANIE INTERNETU

Hnutie Si dôležitý! oslovilo vedenie Kauflandu na Slovensku ešte začiatkom februára. Za slovenské vedenie reťazca supermarketov otvoreným listom odpovedal Martin Gärtner z rek-

Vraj aj cenovky tovarov na juhu Slovenska by mali byť dvojazyčné.

lamného oddelenia celoslovenského manažmentu. Vyhlásil, že pre firmu by bola požadovaná dvojazyčnosť finančne nákladná a navyše zbytočná. Reakciou na toto vyjadrenie

bola v nasledujúcich dňoch blokácia webstránok obchodného reťazca, čo už hraničí s hackerstvom, teda s počítačovým pirátstvom, ktoré je všade na svete trestné. Nasledovala búrlivá

diskusia v podobe odkazov na najznámejšej sociálnej sieti. Deklarovaným cieľom aktivistov má byť bojkotovanie nákupných centier Kaufland a podpísanie petície, prostredníctvom ktorej chcú vyvíjať tlak na slovenské vedenie supermarketov, neskôr dokonca aj na nemeckú centrálu reťazca, ktorá udeľuje licencie slovenským predajcom.

Ako vidno, okrem osadzovania maďarských tabulí na železničiaciach či protizákonných dopravných značení na cestách požiadavky maďarských aktivistov sa už týkajú aj praktickej stránky života, ktorou je bežné nakupovanie potravín a iných výrobkov. Kde, ako a kedy sa skončia nátlakové až vydieračské praktiky, ktoré sú na hrane zákona a ktorými rôzne hnutia aktivistov otravujú život občanov na južnom Slovensku?

Na zasadnutí výboru Matice slovenskej sa opätovne neschválil rozpočet na rok 2013 Matičiar sa pripravujú na októbrové valné zhromaždenie

(mb, mrs) – Foto: Jana GAVRECKÁ

V sobotu 13. apríla 2013 zasadal v Martine výbor Matice slovenskej (MS). Hlavnými bodmi rokovania bolo schvaľovanie rozpočtu ustanovizne na tento rok, ako i pravidiel na blížiaci sa valné zhromaždenie MS. Členovia výboru sa dotkli aj témy (ne)zverejňovania zmlúv Matice, ktoré sú z jej strany financované z dotácie štátu.

Ani na druhý raz vo výbore MS neprešiel návrh rozpočtu na rok 2013, ktorý vypracoval Finančný útvar MS. Zmenený a doplnený materiál nestačil niektorým členom výboru. „Z návrhu nie je jasné, v akej štruktúre budú financované jednotlivé veľké podujatia. Požadovali sme konkrétnejšie čísla,“ uviedol pre SNN člen výboru Roman Michelko.

■ NA PODPORU ODBOROV

Tajomník MS a predseda Mladej Matice Marián Gešper nebol s rozhodnutím výboru spokojný. „To, že nemáme schválený rozpočet, komplikuje prácu členskej základne združenej v MO MS, OMM a v záujmových a vo vedeckých odboroch vo vzťahu k ich aktívnej podpore Maticou dotáciami na rozvoj regionálnej kultúry, pritom komisie pre rozdelenie v prvom kole už zasadali a čakalo sa na rozhodnutie výboru MS. Som presvedčený, že sa mohol

prijatť kompromisný návrh k rozpočtu už na tomto rokovaní,“ dodal M. Gešper. Výbor prijal uznesenie, že vznikne finančná komisia k finálnemu návrhu a výbor by tak mal o rozpočte rozhodnúť v svojom zasadnutí, najneskôr do 15. mája 2013.

■ VOLEBNÉ PRAVIDLÁ

V Martine sa 18. až 19. októbra bude konať valné zhromaždenie MS. Jeho programom bude voľba predsedu, výboru, predsedu dozorného výboru MS a členov DV MS. Výbor schválil návrh rokovacieho poriadku a volebný poriadok potrebný na zostavenie delegátky a kandidátky matičných odborov a pracovísk. Členské ústredie MS po overení zápisnice bezodkladne zašle metodický list miestnym odborom, záujmovým i vedeckým odborom, odborom Mladej Matice, ako aj pracoviskám MS. Ako novum oproti minulým rokovaniam bolo schválené uznesenie, že „kandidáti na

listinách do orgánov MS, ak sú registrovaní ako spolupracovníci ŠtB, môžu kandidovať iba v prípade, ak súd SR rozhodne, že s ŠtB nespôlpracovali“.

■ ZVEREJŇOVANIE ZMLÚV

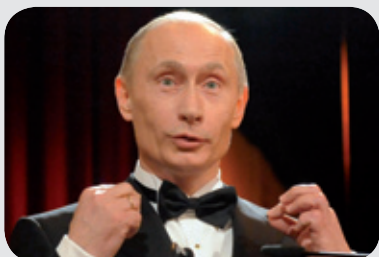
V ostatných dňoch sa v médiách objavili informácie, že Matica nezverejňuje v Centrálnom registri zmlúv svoje zmluvy a na ich plnenie používa štátne prostriedky. Predseda MS sa na základe týchto informácií rozhodol, že zmluvy začnú zverejňovať od 15. apríla. Pritom právne názory sú rôznorodé, jeden z nich bol, že zmluvy zverejňovať nemusí. Predseda MS Marián Tkáč informoval členov výboru o pripravách Svetového stretnutia Slovákov – Matičného svetového festivalu slovenskej mládeže 2013 v Košiciach, i o ďalších podujatiach na podporu Roku MS, osláv výročia založenia MS a príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie.

Výbor Matice sa vymedzil kto môže kandidovať a kto nie.

VŠIMLI SME SI

Všetky štáty by mali
prijat' tento postoj

Nedávno na pôde Matice slovenskej slovenský premiér Robert Fico povedal, že Slovenská republika bola v prvom rade založená pre štátotvorný slovenský národ. Spomenul aj konkrétny prípad etnickej menšiny, ktorá stále požaduje od štátu viac. Podľa neho musia mať menšiny nielen práva, ale aj povinnosti.

„Demokratické“ médiá, neoliberalní a etnickí politici spustili v následných dňoch na Robera Fica delostreleckú paľbu. Vraj sa vyfarbil a taký je skutočný Fico. Ten však nehovoril nič, čo by v demokratických krajinách sveta nebolo normálne. Menšinový prístupovalec v USA musí absolvovať skúšky z ang-

ličtiny a prisahať vernosť Spojeným štátom, ak chce ich občianstvo.

O menšinách nedávno – 4. februára – hovoril aj ruský prezident Vladimir Putin v Dume (ruský parlament). Doslovne uviedol: „V Rusku žijú Rusi. Ktokoľvek menšinový, odkiaľkoľvek, ak chce žiť v Rusku, pracovať a jeť v Rusku, by mal hovoriť rusky a mal by rešpektovať ruské zákony. Ak uprednostňuje zákon Shariya, tak odporúčam, aby šiel tam, kde to právo platí. Rusko nepotrebuje menšiny! Menšiny potrebujú Rusko a my im nebudeme poskytovať zvláštne výsady, ani sa snažiť zmeniť naše zákony, aby vyhovovali ich túžbam, bez ohľadu na to, ako hlasno kričia o „diskriminácii“. Mali by sme sa poučiť od samovrážd Ameriky, Anglicka, Holandska a Francúzska, ak máme prežiť ako národ. Ruské tradície a zvyky nie sú kompatibilné s nedostatkom kultúry ako primitívne spôsoby väčšiny menšín. Keď tento čestný zákonodarný orgán myslí na tvorbu nových zákonov, mal by mať na pamäti národné záujmy ako prvé so zreteľom na to, že menšiny nie sú Rusi.“

Namiesto nenávisťnej odpovede zožal búrlivé ovácie politikov v Dume, ktoré trvali päť minút!

Spracoval: (mrs)
Foto: archív SNN

Budú Slováci znovu doplácať na ďalšiu kasínovú ekonomiku? Koniec daňového raja na Cypre

Daňový raj na Cypre sa skončil neslávne a bankám klepli po prstoch. Ich pochybné praktiky dodali ostrovu chýr o daňovom raji a výhodnom útočisku pre zahraničné vklady. Cyprus je známy ako kasínová ekonomika balansujúca na pokraji bankrotu a takmer k nemu dospela. Fungovala pre bohatých Rusov a Britov, ktorí si v krajine uložili obrovské sumy.

Teraz sa stala piatym štátom eurozóny, ktorý požiadal o finančnú pomoc. Ekonomika krajiny s 800 000 obyvateľmi tvorí iba 0,2 percenta HDP Európskej únie, hrozbou pre sedemnástku na prvý pohľad nie je, ale aj tak sa Brusel poponáhľal krajinu zachrániť. Po zložitéch rokovaniach obidve strany dospeli k dohode, Nikózia dostane sľúbených 10 miliárd eur, ale za tvrdých podmienok zdanenia vkladov. Teda aj my – chudobní Slováci, budeme doplácať opäť na život bohatších Cyprečanov... ako už niekoľkokrát. Dokedy?

Ani na Cypre to však nemajú jednoduché. Rodičia, čo šetrili svojím deťom na budúcnosť, či už na štúdiá alebo na čokoľvek iné, sa iba komplikovane dostali späť k svojim úsporám,

aj to nie ku kompletným. Krajinu trápi ekonomická kríza a 15-percentná nezamestnanosť, ale na lepšie časy nevidia. Vyhladky cyperských bánk sú spečatené aj bez ohľadu na to, že sa Cyprus s Úniou dohodol na pomoci,

ČO INÍ NEPIŠU

pretože ľudia im už neveria a úspory si môžu vyberať iba obmedzenom režime. Teraz sa prešetruje, či to boli cyperskí politici, ktorí o zdanení vkladov vedeli a poslali do zahraničia takmer 4,5 miliardy eur. Je možná aj globálna reakcia, že európske banky ako celok

sa pre svet stanú nedôveryhodné. Ak nedôvera podľahne aj investori a podnikatelia, ekonomika Cypru sa ocitne úplne bez prostriedkov.

Nespokojná je aj Moskva – ruské vklady tvoria väčšinu celkových vkladov v cyperských bankách. Podľa ratingovej agentúry Moody's mali k 1. septembru minulého roka ruské firmy na Cypre približne 19 miliárd dolárov, čo predstavuje tretinu vkladov cyperských bánk. Ďalších 12 miliárd dolárov by mohli predstavovať aktíva ruských bánk v cyperských inštitúciách. Už možnosť samotného zdanenia vkladov označil ruský prezident Vladimir Putin za „nespravodlivé, neprofesionálne a nebezpečné“.

Kľúčovým opatrením záchranu je zrušenie Cyperskej ľudovej banky, známej ako Laiki. Vkladatelia v Bank of Cyprus prídu o 30 percent tej časti svojich úspor, ktorá prekračuje úroveň sto tisíc eur. Len v Bank of Cyprus je asi 19 tisíc bohatých sporiteľov, hodnota ich vkladov mala pôvodne prevyšovať osem miliárd eur.

Peter JÁNOŠÍK
Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Súdna moc bez kontroly

Roman MICHELKO

Stáva sa už evergreenom, že keď hovorím o pravici, musím trpkou konštatovať, že nič zaujímavé do debaty o smerovaní našej spoločnosti neprináša. V ekonomickej oblasti je to v zásade jasné. Ekonomickí „experti“ pravice sú osôbky okresného formátu, ktorí sa tak akurát naučili dookola verifikovať stále to isté, teda nízke dane, minimálny štát a škrt, škrt a ešte raz škrt v sociálnej oblasti. Je jasné, že nijaká zaujímavá debata sa od týchto dogmatických aparátov bez náznaku čo i len minimálnej tvorivosti v myslení čakať ani nedá.

Pravica by však mala mať aj iný rozmer než redukciu politiky na ekonomiku. Bývali časy, keď výraznou súčasťou pravicovej agendy bol aj právny štát, vymožiteľnosť práva a obrana ľudských slobôd. Bohu-

žiaľ, aj v tejto oblasti pravica fatálne zlyhala. Akýsi pokus o reformu súdnej moci sa uskutočnil v čase, keď si vládnuce duo Lipšic – Žitňanská mysleli, že sa im podarí „zglajchšaltovať“ súdnu moc na svoj poslušný nástroj. Vtedy sa prijali zásadné zmeny v Ústave SR posilňujúce nezávislosť súdov. Ústave sa zakotvilo, že sudcovská samospráva (Súdna rada SR) bude kreovať hlavu súdnej moci, teda predsedu Najvyššieho súdu SR (NS SR). Naši pravicoví experti sa však náramne prerátali. Ukázalo sa, že väčšina sudcov si neželá, aby politici riadili súdnu moc, a napriek veľkej neľúbosti Lipšica či Žitňanskej si zvolili za predsedu NS SR Štefana Harabina. Nechcem sa však venovať žabomyším vojnám už spomínaných aktérov. Ostatne, myslím si, že predseda NS SR napriek svojim, niekedy

nie najšťastnejším mediálnym výstupom, ba doslova frčkám do nosa či provokáciám nadutých pravicových „právnych expertov“, je chlap na správnom mieste a ak by ľavicoví politici mali aspoň polovicu jeho gu-

KOMENTÁR

ráže pri presadzovaní svojej agendy, mohli sme ako spoločnosť byť oveľa ďalej.

Podme však k meritu veci. Dnes žijeme v štáte, v ktorom sa vytvorila kasta takmer nedotknuteľných. Sudcovia majú obrovskú moc nad osudmi ľudí, ale za svoje rozhodnutia nenesú takmer žiadnu zodpovednosť. Nehovorím o sudcoch na Najvyššom či Ústavnom súde SR. Tí sú predsa len pod istým drobnohľadom médií. Hovorím o sudcoch na okresných

a krajských súdoch, ktorí často beztrebne vynesú rozsudky, nad ktorými zostáva rozum stáť. Pre bežných ľudí, ktorí sú bráni na zodpovednosť za každé svoje nesprávne rozhodnutie, je potom nepredstaviteľné, že sudca, ktorý spraví hrubú procesnú chybu, pre ktorú musia prepustiť mnoho rokov hľadaného bossa podsvetia Karola Mella, je postihnutý polročným krátením jeho kráľovskej mzdy o polovicu či tretinu. Toto má byť účinný trest?

Absurdné sú aj diametrálne odlišné rozhodnutia súdov v podobných kauzách. Na ilustráciu by sme mohli porovnať kauzy súčasného a bývalého predsedu NS SR Harabina a Karabína. Obaja predsedovia Najvyššieho súdu SR odmietli umožniť kontrolu ministerstva financií na Najvyššom súde SR s tým, že jediný nezávislý orgán, ktorý takúto kontrolu môže vykonať, je NKÚ. V prípade predsedu Najvyššieho súdu SR Karabína Ústavný súd SR jeho právny názor potvrdil, v prípade predsedu Najvyššieho súdu SR Harabina ho za podobný názor sankcionoval 70-percentnými zrážkami zo mzdy počas jedného roka. V tejto súvis-

losti je samozrejme jasné, že takýto absurdný verdikt prijali sudcovia, ktorí boli voči Harabinovi predpojatí (čo sami v minulosti otvorene priznali), a teda v tejto kauze nemali čo rozhodovať.

Podme však k riešeniam. Ukazuje sa, že vymenovanie sudcov na „doživotie“ v čase, keď súdna moc nemá fungujúce účinné mechanizmy na svoju vnútornú očistu, bol nepremyslený a predčasný krok. Preto ak by pravica prišla s voľbou sudcov a prípadne aj prokurátorov (aspoň tých najvyšších stupňov) ako s námetom do celospoločenskej diskusie, privítal by som to. Iste, uvedomujem si, že tento model je typický skôr pre britský či americký model justície, že v kontinentálnej Európe takýto model kreovania súdnej moci nemá tradíciu, ale vzhľadom na veselo fungujúcu konkurznú mafiu, na absurdné rozhodnutia súdov je asi úplne legitímne otvoriť diskusiu o tom, aby aj sudcovia a ich rozhodovanie bolo pod verejnou kontrolou. Som totiž presvedčený, že sudca, ktorý pre procesnú chybu pustí Mella, by už nikdy za sudcu zvolený nebol.

Slovenskí literáti bezdomovcami?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Spisovateľ u nás nie je platené povolanie. Kedysi spisovateľstvo malo aspoň nepísaný štatút spoločenského poslania. Dnešná doba je o inom. Veľkou mierou sa o to pričínili ľudia, ktorí knihy síce píšu, aj ich možno dostanú medzi čitateľov, ale zaujíma ich najmä vlastná predajnosť. Prípadne predajnosť majetku, ktorý im síce nepatrí, no ako predstavitelia občianskych združení ho mali spravovať a zveľaďovať. Nie prenajímať, nie predávať, nie brať provízie, nie sa vyhýbať otázkam verejnosti. Tej verejnosti, ktorá je čitateľskou základňou, ale aj tvorivou liahňou pre budúcnosť slovenskej literatúry. Ak tu teda nejaká ešte o pár desaťročí ostane...

Nejasnosti okolo prenajatia a následného možného predaja Domu spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave, o ktorých sme informovali v SNN 14, sa už stali predmetom verejnej

POZNÁMKA

debaty na sociálnych sieťach, reagujú aj médiá. Vedenie spisovateľských organizácií má zastupovať svoje členské základy podľa platných stanov. Sú tu však aj spisovatelia, ktorí v nijakej organizácii nie sú, to ich však nevylučuje z tvorivej pospolitosti. Tú má zastupovať Literárny fond, ktorý to aj robí, hoci nie všetci literáti s ním musia byť spokojní...

Kauza Domu spisovateľov sa Litfonda a neorganizovanej časti spisovateľskej pospolitosti dotýka jednoznačne: Zaniká klub spisovateľov, kedysi tradičné miesto stretávania sa autorov, vydavateľov i čitateľov. Podľa L. Szerdahelyho, riaditeľa Litfonda, nový nájomca budovy stanovil pre klub nájomné, ktoré nie je reálne. Otázka znie: Kto, kedy a prečo dopustil, že v budove spisovateľskej pospolitosti cudzí subjekt určuje nájomné, ktoré je síce trhové, ale pre literátov neprijateľné? Zatiaľ sú majiteľmi budovy dva subjekty – Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska a Spolok slovenských spisovateľov. Literárny fond mal iba

v prenájme podzemné priestory klubu spisovateľov.

Situácia je taká, že developerská firma získala celú budovu do prenájmu zatiaľ na desať rokov (hovorilo sa až o 35 rokoch), ale snaha firmy smeruje k odkúpeniu celej budovy. Vraj by v nej mali byť drahé kancelárske priestory alebo fajnový hotel. Ak by terajšie manažmenty spisovateľských organizácií budovu navždy odstránili z vlastníctva literátov, je tu otázka: Vari by po vyrovnaní terajších účtov postupne nakúpili niekde v okolí pozemky, aby postavili nový Dom spisovateľov? To sotva. Búria sa členovia spisovateľských organizácií, svoje hovoria aj autori, ktorí nie sú organizovaní. Dom spisovateľov zatiaľ nebol a ešte ani nie je súkromným majetkom pre kohokoľvek, kto by s ním chcel obchodovať. Ak oň spisovatelia prídu, potom môžu zaniknúť aj tie občianske združenia, ktoré o majetok (v záujme čoho?) spisovateľov pripravili...

GLOSAR
ANDREJA MIŠANEKA

SPOZA OPONY

Keď pápež Ján Pavol II. prišiel do Nikaraguy, vívala ho revolučná sandinistická vláda. Jeden jej člen pokľakol a pobožkal pápežov prsteň. Nielen preto, že bol aj revolucionár a zároveň veriaci katolík. Bol aj minister kultúry a aj katolícky kňaz. Pápež zdvihol nad kľáčiacim otcovsky varovný prst a scéna obletela svet. Keď potom tento muž, ktorý bol aj chýrnym básnikom, prišiel na Slovensko, stretli sa s ním o. i. dvaja básnici – minister kultúry Miroslav Válek a vtedy i dnes najuctievanejší Milan Rúfus – svojim spôsobom symbolicky azda dva protipóly vtedy všetkým viditeľného Slovenska.

Nikaragujský katolícky kňaz a básnik Cardenal bol členom revolučnej vlády, ktorú nijako nemohol stráviť vtedajší Washington. Bol to aj prejav odporu proti proamerickým režimom. Problém to bol aj pre cirkev. Južnou Amerikou sa valila vlna cirkvi oslobodenia,

novej podoby katolíckej cirkvi. Terajší pápež František nám svojim argentínskym pôvodom rozširuje obzory o pomeroch na tomto kontinente. Je to pre nás – veriacich i laikov (či veriacich iných ako katolíckych cirkvi) – azda viac ako zaujíma-

te sa stalo známe hnutie Madres de Plaza de Mayo – podľa námestia v hlavnom argentínskom meste Buenos Aires, kde sa zhromažďovali matky tisícov zmiznutých obetí proamerického vojenského režimu. Jestvuje termín špinavá vojna – guerra

jú: počet týchto obetí sa môže pohybovať od dolnej hranice 9 000 až po hornú hranicu 30 000. Zabitie bolo neraz pre obeť vykúpením z mučenia. Tisíccky desaparecidos – zmiznutých, nikto nikdy nenájde. Eliťné jednotky totiž bežne vy-

členov junty a vlády o novom smere americkej zahraničnej politiky zameranej na dodržiavanie ľudských práv, argentínsky predstaviteľ sa vybral okamžite do Washingtonu. A vrátil sa „doslova nadšený“, ako to cituje oficiálny argentínsky záznam (1981), že kaša nie je taká horúca a vláda má istý čas na to, že problémy, ak v tejto oblasti sú, vyrieši.

Argentína nie je jediný štát, ktorého sa špinavá vojna týkala. Na kontinente prebiehala protiteroristická operácia Kondor (Operación Condor), počas ktorej zahynulo okolo 350 000 ľudí. U nás sa za minulého režimu najznámejším stal prípad Čile. Špeciálne jednotky cvičili ponajprv francúzski „odborníci“ zo skúseností vo vojne v Alžírsku, potom americká CIA. Je to minulosť rokov celkom nedávnych. Ale aj dnes sa katolícka cirkev ocitla v novej situácii – musí riešiť masové ubúdanie veriacich a ich príklon k novým formám katolicizmu či nových, osobitných juhoamerických cirkvi.

Prečo nám pápež rozširuje obzor

Dušan D. KERNÝ

vé. U nás jestvuje oficiálny výskum „obdobie neslobody 1939 – 1989“. Výskum dvoch totalitných či autoritárnych režimov na Slovensku. U nás sa hovorí o represáliách, obetiach týchto období.

V Argentíne vošiel do jazyka napríklad termín desaparecidos – zmiznutí. V juhoamerickej španielčine je aj termín desaparición forzada – násilné zmiznutie. V Argentíne a vo sve-

sucia – a mnoho iných výrazov, ktoré sú dnes známe nielen záujemcom o španielčinu.

Roky, ktorých sa to týka, povedzme v Argentíne, sa takmer kryjú o. i. aj s našimi rokmi „normalizácie“ – od polovice roku 1976 zhruba do polovice roku 1983. Obeti boli tisíce – národná vyšetrovacia komisia hovorí o 13 000, iné zdroje o 22 000 zabitých alebo nezvestných. Všetci sa zhodu-

vážali obeť nad more a zviazaných ich, pre ich väčšiu hrôzu, vyhadzovali z helikoptér do mora. Tehotné matky vo väzeniach zrejme aj cielene po pôrode zabíjali, vraždili, aby ich novorodencov dali čakajúcim bezdetným manželským párom dôstojníkov – doteraz je známa takmer stovka takýchto „adopcií“.

Keď americký veľvyslanec v Buenos Aires informoval

SEBAOBRAHA

Digitalizácia kultúrneho dedičstva je veľký projekt, v ktorom ide aj o veľké peniaze. Tie Slovensku poskytuje Európska únia. Podpredseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá J. Viskupič spolu s poslancom a bývalým ministrom kultúry D. Krajcerom podali na Generálnu prokuratúru SR v mene opozičných členov výboru trestné oznámenie pre podozrenie z marenia úlohy verejným činiteľom.

Spor o digitalizáciu kultúrneho dedičstva

Opoziční poslanci vyhlásili, že dôvodom podania sú údajné chyby ministerstva kultúry v projekte digitalizácie, pre ktoré vraj hrozia Slovensku veľké finančné straty.

Minister kultúry Marek Maďarič a jeho predchodca Daniel Krajcer si prehadzujú horúci zemiak. Počas svojho prvého funkčného obdobia v roku 2010 podpísal Maďarič zmluvu s konzorciom Tender Media Group, ktoré malo proces digitalizácie realizovať v súčinnosti s konkrétnymi štátnymi kultúrnymi ustanovizňami. Ministra Maďariča vystriedal minister Krajcer a zmluvu s konzorciom zrušil. Konzorcium TMG sa vyhrážalo štátu súdmi. Krajcera vystriedal opäť Maďarič a zrušenie zmluvy s konzorciom nepovažoval za správne. Zmluvu obnovil.

Najprv sa na prokuratúru obrátili opoziční poslanci. Mediálny výbor parlamentu sa dohodol na vykonaní poslaneckého prieskumu na MK SR, kde si chcú preveriť dokumenty o zmluve ministerstva s konzorciom TMG. Potom podalo trestné oznámenie v súvislosti s digitalizáciou 5. apríla na prokuratúru aj ministerstvo kultúry pre podozrenie z odcudzenia doručky výpovede, ktorú exminister D. Krajcer zaslal v roku 2010 konzorciu TMG. Konzorcium tvrdilo, že výpoveď zo zmluvy nikdy nebola doručená jeho štatutárovi.

Na mimoriadnom rokovaní mediálneho výboru vysvetlil terajší minister kultúry Marek Maďarič, že hoci kópiu doručky Daniel Krajcer poskytol médiám, na ministerstve sa nenašla ani len jej fotokópia, ktorá by preukazovala doručenie výpovede zmluvy ministerstva s konzorciom TMG. K danej fotokópii sa paradoxne vedenie súčasného ministerstva kultúry dostalo až prostredníctvom médií, ktorým ju poskytol D. Krajcer. „Keď sa pán Krajcer vyjadril, že takéto veci na ministerstve musia existovať, podávame trestné oznámenie na neznámeho páchatela, ktorý odcudzil originál doručky,“ vysvetlil dôvod trestného oznámenia za ministerstvo kultúry M. Maďarič. „Kultúra každý národ aj politikov spája a nie rozdeľuje. Opozícia by si mala uvedomiť, že keď sa bude vylievať ňou zašpinená voda z vaničky, Európska komisia z nej veľmi rada vyleje aj slovenské „dieťa“ kultúrnej digitalizácie. Koalično-opozičná búrka v pohári vody odhaľuje známy fakt, že najväčším nepriateľom Slováka je iný Slováč,“ povedal pre SNN podpredseda národnárov R. Rafaj.

No čert aby sa v tom vyznal. Isté je, že veci sú na prokuratúre a možno ich bude riešiť súd. Kultúrne dedičstvo Slovenska má byť spracované do digitálnej formy. Lenže hanba, čo sa môže prevaliť do sveta o nekultúrnosti spracovania kultúry u nás, nebude digitálna. Bude priam hmatateľná!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Český prezident prijal post v štátnom zriadení, ktorého vznik nechcel Nielen popradské pivo mu nechutilo

Stanislav BAJANÍK – Foto – zdroj: lidovky.cz

Ostatná oficiálna, priateľská či zdvorilostná návšteva českého prezidenta Miloša Zemana na Slovensku 4. – 5. apríla 2013, najmä jeho mediálne vystúpenie deň pred príchodom k nám neponechali – aspoň dúfam – celý slovenský národ dojímavou prívětivým. Milošovi Zemanovi niekedy až pridýchnuť priznávajú rôzne bonmoty. Široko medializovaný je výrok o tom, aké zaživacie problémy mu spôsobilo popradské pivo. Ešte citlivejší je postreh, ako ťažko prijímal pokojné rozdelenie bývalej ČSFR pred takmer dvadsiatimi rokmi.

Český prezident Miloš Zeman navštívil Slovensko.

Údajne sa okrem iného čudoval dnešnému premiérovi R. Ficovi, že v minulej vláde vytvoril koalíciu so Slovenskou národnou stranou, ktorá mala program vlastnej slovenskej štátnosti. Nezhľadnil alebo mu nie je známe, že s týmto programom po roku 1990 pôsobil viac stranických a nestraničných subjektov, najmä Matica slovenská (MS). Dokonca Moravská národná strana navštívila MS s otázkami, čo by mohli urobiť na prospech samostatnej Moravy.

■ ÚČELOVÉ ZABÚDANIE

Ešte i dnes je logicky mysliacemu občianovi nepochopiteľné,

ako sa môže, resp. mohol niekto uchádzať o politický post v štátnom zriadení, proti ktorému urputne bojoval (petícia, mediálne vystúpenie, hanobenie štátnych symbolov a i.) a dodnes sa s ním nezmieril. Psychologicky to naznačuje klinický prípad straty sebakontroly a sebaorientácie. Takýto stav zväčša neskôr ústi do účelového uchopenia politickej moci alebo iného úžitku vo svojom vlastnom a zištnom záujme. Neraz sme boli svedkami takých konaní a dôkazov o štátnopolitických sabotážach na štáte a národe. Takých zabudlivcov máme nadostač. Ani dnes všetci v politickej garnitúre, čo okázalo horlia

za slovenskú štátnu suverenitu – nech mi prepáčia tí, ktorých sa to netýka –, nemali so zápasom a s presvedčením o historickej chvíli zrodu štátnosti a jej užitočnosti nič spoločné. Zdá sa, že aj u susedov majú vlastný, na vlasti utrňajúci variant, ak zväzíme, že súčasný, národom zvolený prezident ČR kandidoval a prijal post v štátnom zriadení, ktorého vznik si neželal. Verejne prezentovaná nostalgia prezidenta by nemusela v radoch českých patriotov ostať nepovšimnutá, tým skôr u nás, keď na suverénnej pôde počas oficiálnej návštevy prezidenta a predstaviteľov suverénneho štátu vysloví svoj utajovaný nesúhlas nad procesom, aký sa štátnopoliticky odohral v rokoch 1992 – 1993. Vie si kto si predstaviť, že by nórsky kráľ „banoval“ za švédsko-nórskym rozdelením, chorvátsky a srbský prezident by volali po obnovení Juhoslávie, ukrajinský a ruský prezident by smútili za ZSSR? A tieto žalmy by šírili v rámci oficiálnych medzištátnych stretnutí a vo verejných médiách. Prezidentovi ČR M. Zemanovi možno treba – a nielen z tohto miesta – pripomenúť, že slovenská a česká suverénna štátnosť nie je len stranické rozhodnutie, ale súhlas najvyššieho česko-slovenského, slovenského zákonodarného or-

gánu, ktorého rozhodnutia sú aj z prezidentskej pozície nemenené. Naskytá sa teda otázka, či si uvedomil, že v prípade verejnej voľby prezidenta v spoločnej ČSFR by Slováč nikdy nemal šancu získať prezidentský post, celý štátny, hospodársky, medzištátny systém by opätovne riadila Praha a na pôde EÚ či NATO by niekoľko tzv. slovenských úradníkov prejavilo vďačnosť „starším bratom“, že si môžu zariobiť niekoľkonásobne viac ako ich súrodenci, susedia, priatelia doma. Skúsenosti dokazujú, že k zmene by sotva došlo, a možno aj pre nostalgický typ terajšieho prezidenta ČR.

■ PRÍNOSY AJ ŠKODY

Nie som stúpencom stranictva a tejto vášne sa ani nemienim dožiť. Koalícia bývalej vlády Roberta Fica so Slovenskou národnou stranou má už svoje dejiny, prínosy i škody. SNS je najstaršia strana na Slovensku, nech sa už jej vstup do politiky vyvíjal akokoľvek, čo platí na všetky strany, ktoré zažila naša generácia. Napriek všetkému nijaký domáci ani relevantne svetový subjekt ju nekvalifikuje ako – „zločineckú“. Sústava vládných strán v štáte, kde toho času pán prezident pôsobí, „zločineckú stranu“ obsahuje. Škoda, že redaktorka na tento fakt neupozornila a nevyzvala na porovnanie strát a prínosov týchto politických subjektov – povedzme – pre slovenský i český národ. Pre nedostatok oficiálnych informácií nie je známe, či sa tieto „bonmoty“ nestali predmetom stretnutí oboch pánov prezidentov v Bratislave, resp. ďalšej „obchádzky“ prezidenta Českej republiky Miloša Zemana po Bratislave 4. – 5. apríla 2013. Ak nie, vďaka. Ak áno, škoda. Múdre mu to stačí.

Kresťanskí demokrati sa usilujú ovládnuť historické ústavy Predĺžená ruka Ríma na Slovensku

Eva ZELENAYOVÁ – Foto – zdroj: venamimundo.com

V slovenskom parlamente dochádza k zaujímavým situáciám. Niekedy má nezainteresovaný pozorovateľ pocit, že si poslanci schvaľujú zákony podľa vlastných záujmov. Ako trebárs zákon z 26. marca tohto roku, ktorým sa ustanovuje zriadenie a činnosť Slovenského historického ústavu v Ríme. Takýto zákon bol viac než potrebný a dokonca nie prvý raz bol predkladaný v NR SR. Keby... keby išlo o Slovenský historický ústav v Ríme. Poslanci si pravdepodobne nevsimli, že sídlom ústavu bude Bratislava (!) a výskumným pracoviskom Rim.

Slovensko nie je ojedinelým štátom, ktorý zriadil historický ústav v Ríme, ale pravdepodobne jediným, ktorý má sídlo v materskej krajine. Ústav je definovaný ako verejnoprávna inštitúcia, a preto rezort školstva odmieta jeho financovanie. Podľa hovorca rezortu školstva Michala Kaliňáka „jedným z výsledkov pracovnej skupiny, ktorá pôsobila v rámci iniciatívy zriadenia Slovenského historického ústavu v Ríme, bolo schválenie odporúčania, aby vzniknuté pracovisko nebolo štátnou inštitúciou“. Ibaže podľa dobre zorientovaného odborníka v tejto problematike Jozefa Rydla návrh takého zákona mala predložiť vláda. „Sme síce malý národ, ale s bohatou kultúrou. Máme čo bádať, a to je výzva nielen pre ministra školstva a zahraničných vecí, ale pre každého poctivého Slováka,“ hovorí Rydlo.

■ BOJ O ROZPOČET

Ústav by mal začať svoju činnosť od budúceho roku. Odhad ročného rozpočtu je 78 tisíc eur a ráta s každoročným zvyšovaním o päť percent. Tretinu tejto sumy pohltí plat riaditeľa. Proti zriadeniu ústavu sa vyjadrila historička Katarína Zavačká, ktorá v ňom vidí iba odčerpávanie peňazí potrebných na vedu u nás. Historik Dušan Kováč namietla finančnú náročnosť takejto inštitúcie. Iniciátorom a jedným z troch predkladateľov zákona bol poslanec Jozef Mikloško (KDH).

„Tie rozpočtové záležitosti sú smiešne. Zo 70 tisíc eur na rok

nemôže takáto inštitúcia fungovať,“ reagoval na návrh zákona bývalý poslanec Jozef Rydlo (SNS), ktorý v roku 2010 tiež predložil návrh zákona o zriadení Slovenského historického ústavu v Ríme, ale prezident

AKTUÁLNE

zákon nepodpísal a viac sa o ňom v parlamente nerokovalo. Bol koniec volebného obdobia. Súčasný zákon považuje za nonsens a o financovaní ústavu dodáva: „Susedné Rakúsko len na štúdiu pontifikátu Pia IX. vyčlenilo päť miliónov eur! Viem, že Slovensko nie je Rakúsko, ale pri zriaďovaní takejto inštitúcie nemôžeme uvažovať v kategóriách rybárskeho spolku.“

■ DLHOVĚKÁ LÍNIA

Podľa názoru Milana S. Đuricu obyvatelia dnešného Slovenska mali styky s Rímskou ríšou už približne v počiatkoch kresťanstva. Kde inde než vo Vatikáne sa nachádza obrovské množstvo zachovaných historických dokumentov z komunikácie medzi Vatikánom a jednotlivými diecézami, respektíve panovníkmi. Počnúc vatikánskymi inštitúciami ako Vatikánsky tajný archív, Apoštolská vatikánska knižnica či vatikánske kongregácie až po archívy rehoľných rádov v Ríme, ale aj v ďalších talianskych mestách. Európske štáty nepodceňujú tieto dôležité strediská historických prameňov a zriadili svoje historické ústavy v Ríme. Majú ich Česi, Ma-

ďari, Poliaci, Rakúšanania, Španieli, Nóri, Briti, Fini, Švédi, Dáni, Francúzi, Belgičania, Holanďania, ale aj Kanadania a Američania.

Nemecký historický ústav v Ríme založili už v roku 1888. V Ríme je pojmom. Opäť Jozef Rydlo: „Vzhľadom na to, že Slovensko stratilo svoju štátnosť po vzniku Uhorského kráľovstva, sú vatikánske archívy a archívy na území Talianska prakticky jediným neodiskutovateľným prameňom k dejinám slovenského územia, k dejinám starých Slovákov. Bez rímskych prameňov by bol náš národ nahý. Ako hovorí sv. Cyril vo svojej modlitbe, bez kníh nahé sú národy. Jednodu-

cho bez poznania rímskych prameňov k slovenským dejinám by bol náš národ nesmierne ochudobnený. To bola aj jedna z príčin, prečo som v roku 2010 podal návrh zákona na zriadenie Slovenského historického ústavu v Ríme. Samozrejme so sídlom v Ríme.“

Černogorského vláda už v roku 1991 schválila založenie pracovnej skupiny na prípravu Slovenského historického ústavu v Ríme. V novembri ho vláda Mečiaru slávnostne otvorila, no už rok po vzniku samostatnej Slovenskej republiky činnosť ústavu zastavili. Bratislava menej chápala dôležitosť takej inštitúcie než Praha.

Zriadenie Slovenského historického ústavu v Ríme so sídlom v Bratislave vchádza do dejín ako typický slovenský prejav. Nejde nám o kvalitu, ale o počet. Alebo o trafiku? Slovenský historický ústav v Ríme totiž od roku 2005 funguje na Trnavskej univerzite. Rydlovi neušlo, že po ÚPN je bratislavský ústav už druhá historická inštitúcia, ktorá sa dostáva pod vplyv KDH, a pýta sa, prečo sa o to tak kresťanskí demokrati usilujú?

Nádvorie Vatikánu v Ríme.

Viac ruského plynu, viac bezpečnosti dodávok pre tri štáty Únie Slovensko podporuje nový plynovod

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Z ruských plynových polí smerujú do Európy stovky miliárd kubických metrov plynu ročne. Nedávno spustili novú ojedinelú stavbu plynovodu po dne Baltického mora do Nemecka a západnej Európy, tzv. Severný potok. Po dne Čierneho mora sa stavia plynovod pre južnú Európu. A od začiatku apríla je známe, že Rusko chce obnoviť v roku 2004 opustený projekt Jamal 2.

Stanislav Jurikovič

Jamalom by sa malo do konca tohto desaťročia dopravovať okolo 15 miliárd kubických metrov plynu pre tri členské štáty Európskej únie – Poľsko, Slovensko a Maďarsko. Z ruských plynárenských nálezísk by mal smerovať plynovod Jamal 2 cez Bielorusko a na hraniciach s Poľskom sa odkloniť pozdĺž hraníc

na východné Slovensko do veľkého rozvodového uzla plynovodu z Ukrajiny vo Veľkých Kapušanoch.

■ GAZPROM EXPANDUJE

Rozvodná tranzitná sieť v Bielorusku už patrí ruskému Gazpromu, takže ten je aj partnerom na rokovania s poľským podnikom Europolgaz, ako aj s SPP na Slovensku a príslušnými vládami, resp. ministerstvami. Kým v Poľsku je Gazprom akcionárom so 48-percentným podielom, na Slovensku sa ešte pred zrušením pôvodného projektu pri privatizácii v deväťdesiatych rokoch vzdal opcie, prednostného práva na zakúpenie 19 percent akcií. Pri stretnutí v Moskve som sa preto šéfa Gazpromu A. Millera spýtal, prečo jeho odpoveď bola vtedy jednoznačná – plánovanie nových projektov a nie nedostatok peňazí, resp. presmerovanie finančných tokov z projektov v strednej Európe na iné projekty – teda stavby po dne morí, tzv. Severný a Južný potok.

Boli to časy, keď boli dobre známe trasy plynovodu na Slovensku, ako aj miesta zásobníkov. Keď ste vo výškovej budove mnohomiliardového Gazpromu povedali napríklad Láb, členovia vedenia veľmi dobre vedeli, o čom hovoríte, nebola to pre nich nejaká zastrčená dedina, ale miesto jedného z najväčších podzemných zásobníkov plynu v strednej Európe. Po takmer desaťročí nastala zmena a Gazprom sa vracia

k projektu opustenému v roku 2004. Ruský prezident V. Putin v stredu 4. apríla tohto roku nariadil štátnemu podniku Gazprom vrátiť sa, obnoviť projekt plynovodu Jamal – Európa 2 pre zvýšenie zásobovania Poľska, Slovenska a Maďarska. Má byť postavený do roku 2018 – 2019.

■ NAŠE STANOVISKO

Postoj Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky nám tlmočil hovorca ministerstva Stanislav Jurikovič: „SR tak ako v minulosti aj teraz podporuje projekt prepojenia plynovodu Jamal s prepravnou sieťou SR (Eustream-u). Pre Slovensko má projekt význam najmä v diverzifikácii dopravných ciest plynu, a tým v zvýšení bezpečnosti dodávok plynu. Zároveň prispieje k zvýšeniu konkurencie na trhu s plynom. Budovanie takéhoto plynovodu je zamerané predovšetkým na uspokojovanie potrieb odberateľov plynu a jeho význam je v prepojení dvoch koridorov východ – západ (Jamal a koridor prepravy plynu z RF do Európy cez SR) severojužným smerom. Predmetný projekt tiež zabezpečí prepravované objemy plynu prepravnou sieťou SR.“

Vedenie Gazpromu vzápätí oznámilo, že na úrovni zainteresovaných podnikov sa prejavil veľmi veľký záujem a ochota na spoluprácu. Aký postoj zaujíma MH SR a aký bude vývoj medzipodnikových a eventuálne medzivládnych, medzi-

rezortných konzultácií s ruskou stranou v tejto otázke? S. Jurikovič: „MH SR podporuje rozvojové projekty prepravy plynu najmä v severojužnom smere s cieľom dosiahnuť zvýšenú bezpečnosť dodávok plynu v regióne, vrátane Slovenska. Máme záujem, aby SR (Eustream, a. s., ako prevádzkovateľ prepravnej siete) participovala na projektoch, ktoré riešia alternatívne možnosti trás pre dodávky plynu pre štáty strednej Európy, vrátane Slovenskej republiky. Uvedený projekt bol aj predmetom rokovanií 16. zasadnutia Medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou v marci tohto roku v Moskve. V protokole z tohto rokovania sa zainteresovaným stranám odporúča (t. j. aj príslušným spoločnostiam – na Slovensku Eustream, a. s.) rokovať o možnosti takéhoto prepojenia.“

■ PRIORITOU JE BEZPEČNOSŤ

S. Jurikovič odpovedal aj na otázku SNN, či Slovensko potrebuje viac plynu?

„Predmetný projekt nie je o potrebe – viac a väčších dodávok plynu – ale o vyššej bezpečnosti dodávok plynu. Diverzifikované prepravné cesty, resp. trasy pre dodávky plynu, bezpečnosť dodávok zvyšujú, keďže existujú alternatívy prepravných trás v prípade možných výpadkov niektorých trás. Preto boli v SR v posledných rokoch realizované významné opatrenia v tomto smere – a to možnosti reverzných tokov plynu z ČR a z Rakúska či príprava budovania plynárenských prepojení s Maďarskom a Poľskom.“

Prepojenia plynárenských sústav taktiež podporujú konkurenciu na trhu s plynom. Slovenská republika si tiež chce udržať prepravované objemy plynu cez územie SR. Záujmom SR je udržať si pozíciu významného partnera v oblasti prepravy plynu a bezpečnosti dodávok plynu pre Európu.“

zaznelo z krajiny. Iná situácia však môže nastať v Estónsku či u nás. Luxembursko sa teda oficiálne ohradilo. Naši štátni úradníci majú asi veľa iných povinností, lebo podobnú reakciu zo Slovenska sme nateraz nezaznamenali. Pritom IBT píše, že na rane môžu byť aj ekonomiky Estónska i Slovenska. Analytici poznamenávajú, že investori sa podľa príkladu z Cypru môžu práve báť investícií v malých ekonomikách. IBT síce spresňuje, že ekonomika Slovenska aj v časoch dlhovej krízy dokázala rásť, situácia sa však môže zvrtnúť. „Ak budú mať trhy aj naďalej rešpekt pred investovaním v malých ekonomikách, krajiny ako Estónsko i Slovensko môže zasiahnuť cyperská nákaza,“ varuje IBT.

■ SLOVINSKÉ TRÁPENIE

Slovinsko je podľa magazínu v najnelichotivejšej situácii. Už dlhšie sa špekuluje, že krajina si nebude môcť dlhodobo požičovať na trhoch a zanedlho bude volať po medzinárodnej pomoci. Dva roky je krajina v recesii, nevýhodné úvery a zatiaľ nedotiahnuté znižovanie úrokov môžu byť kľúčovým zlomom, špekuluje magazín. A práve hodnotenie Slovinska spomínanou agentúrou a časopisom zaráža. Minimálne v tom, že nikde sa v týchto zdrojoch nijakým spôsobom nespomína Maďarsko. Potom zostáva len hádať, prečo je Maďarsko v očiach renomovaných inštitúcií, či už európskych alebo napríklad aj Medzinárodného menového fondu, nimané po ekonomickej stránke ako mimoriadne problémové. Zrejme z nejakých nám neznámych príčin nie je trňom v oku agentúre Reuters alebo bližšie nomenovaným „ekonomickým expertom“, ktorí pre ňu pripravovali podklady pre také závažné tvrdenia o možnom vývoji ekonomickej situácie aj na Slovensku.

REFLEXIA

Reagan, Thatcherová a Ján Pavol II. tvorili trojicu, ktorá porazila sovietsky komunizmus. Všetci traja sú už po smrti, poslednou bola Železná lady. Umrela následkom mŕtvice vo veku 87 rokov. Thatcherová predsedala britskej vláde v rokoch 1979 až 1990 a bola prvou ženou v tejto funkcii. Bola a je pre svoje zásadové a nekompromisné postoje oslavovaná aj nenávidená.

Oslavovaná aj nenávidená

Do čela vlády nastúpila v čase rastúcej nezamestnanosti a inflácie, napriek tomu dokázala zvrátiť cestu Británie k socializmu, obmedziť vplyv sociálneho štátu. Pre socializmom nasiaknutých Britov, ktorí si chceli iba udržať prácu, Thatcherová zostala zlom. A zostala ním aj pre ich deti – bola totiž zlom nechápajúcim túžbu po sociálnych istotách. Je to nenávisť až za hrob. Za jej vlády došlo k veľkej rekonštrukcii britského sociálneho systému, ktorý bol do toho času postavený na veľmi silnej úlohe odborov. Túto úlohu veľmi razantne obmedzila, dá sa povedať, až zlikvidovala. „Moja práca je zastaviť červenanie sa Británie,“ znel jej vtedajší výrok.

Bývalá britská premiérka pila ľudom krv až do svojej smrti. Často svojimi plamennými vyhláseniami, keď si absolútne nedávala servítky pred ústa. Personalista, ktorý ju v roku 1948 neprijal do zamestnania, o nej napísal: „Táto žena je tvrdohlavá, urputná a má nebezpečne mnoho vlastných názorov.“ Aj jej priaznivci uznávali, že menej sebavedomia a arogancie by jej prospelo. Ale držala sa toho do konca: „Som mimoriadne trepezlivá za predpokladu, že nakoniec dosiahnem svoje.“ Verila svojej strane, ktorá jej napokon odporučila, aby z premiérskeho postu odstúpila: „Nijaká veľká strana nemôže prežiť bez toho, aby nestála na pevnej viere v to, čo chce robiť,“ povedala na zjazde konzervatívcov. Zo „zvyšku sveta“ si veľa nerobila: „Nech si hovoria, len keď je podľa môjho,“ vravievala flegmaticky. Jej politickým krédom bolo kontroverzné vyjadrenie: „Neexistuje nič také ako spoločnosť. Existujú jednotliví muži a ženy a existujú rodiny.“ Ale aj nové rodiny musia vznikáť z ďalších rodín – a to tvorí spoločnosť. V tom očividne zavádzala.

Vytýkala socialistom, že uprednostňujú dominanciu štátu nad jednotlivcom. „Socialisti kričia: ‚Moc do rúk ľudí!‘ My všetci vieme, čo tým myslia v skutočnosti – moc nad ľuďmi, moc do rúk štátu.“ Moc ju dokonale opojila. Keď sa bojovalo o argentínske Malvíny či britské Falklandy, nezaprela v sebe uzurpátorstvo: „Keď polovicu politického života strávite riešením jednotlivých problémov, ako je životné prostredie, je vzrušujúce mať v rukách skutočnú krízu.“ Ďalší jej výrok hovorí sám za seba: „Porážka – Ja nepoznám význam tohto slova!“ Napokon ho spoznala.

Podľa George Waldena, ministra jej vlády, ktorého pamäti vyšli pod názvom Lucky George, prepadla vraj nadmernému pitiu.

Ku koncu života jej myseľ zastrelna choroba. Nevedela dokončiť vetu, pretože si nespomenula na jej začiatok. Aj také bývajú hry osudu. Napriek tomu pre svet zostane Železnou lady.

Peter JÁNOŠÍK

Majú ratingové agentúry a Reuters rovnaký meter na všetky ekonomiky? Účelové rebríčky pre dobrých a zlých

Ivan BROŽÍK – Foto – zdroj: acquisitionsdaily.com

Agentúru Reuters založil v Londýne v roku 1851 nemecko-židovský imigrant Paul Julius Reuter. Tlačová agentúra Reuters nedávno zverejnila výsledky svojho „prieskumu“, na základe ktorých nám na Slovensku vychádzajú len dve možnosti. Buď sa nám ekonomicky naozaj vedie zle, alebo... sa nám darí až príliš dobre, lepšie, ako očakávali ekonomickí experti.

Aby sme na nastolenú premisu našli odpoveď najskôr, vráťme sa do obdobia krátko pred hospodárskou krízou, do obdobia prevalenia jej prvých príznakov. Určite sa mnohí rozpomätajú na útoky ratingových agentúr zo zámoria. Tie namiesto toho, aby sa venovali pôvodcovi krízy – finančnému systému USA, začali prognózovať pre európske krajiny čierne scenáre a poklesy hodnotení, ničím neodôvodnené. Tento brutálny ratingový útok na Európu bol taký koordinovaný, že museli zasiahnuť európske inštitúcie a v podstate takýto „spakruky“ hodnotiaci systém postavili mimo zákon.

■ ĎALŠÍ POKUS?

Po udalostiach na Cypre zrazu zázračne rýchlo agentúra Reuters zverejnila výsledky vlastného prieskumu medzi „renomovanými analytikmi“ v jednotlivých krajinách Eurozóny o tom, ktoré ďalšie krajiny nakazí cyperský syndróm. Slovensko je – a tu sa javí ako odôvodnené tvrdiť – nie náhodou medzi nimi. Pretože sme jedna z mála krajín Únie, v ktorej je hospodársky rast plusový, aj keď nízky. Podľa všetkého, agentúrnymi kanálmi Reuters sa šíri informácia, že od medzinárodnej finančnej pomoci môžeme byť závislí spolu so Slovinskom či s Luxemburskom! Padneme aj my na samotné dno? Pýtajú sa už aj

Sídlo agentúry Reuters.

viacerí naši „experti“. Spomínaná agentúra uskutočnila prieskum, podľa ktorého väčšina analytikov predpokladá ďalší nepriaznivý vývoj v Európe. Newyorský ekonomický online magazín International Business Times (IBT) uvádza, že Luxembursko, Slovinsko, Malta či Slovensko môžu byť ďalšie krajiny, ktoré dostanú poriadnu ranu! Analytik James Howat z britskej spoločnosti Capital Economics poukazuje, že napríklad luxemburský bankový sektor je prevažne zložený z dcérskych spoločností a pobočiek zahraničných bánk. Významnú podporu v prípade krízy

by mohla krajina očakávať od ich materských bánk, prípadne od vlád krajín, ktorých banky v Luxembursku pôsobia. Ako však argumentujú Luxemburčania, prípad Cypru je špecifický a nemôže byť porovnaný s Luxemburskom.

„Neexistujú žiadne paralely s Cyprom,“ argumentuje tamojšia vláda na margo článku IBT. „Luxemburská vláda je znepokojená vyhláseniami, ktoré boli adresované na jej ekonomiku. Luxemburský finančný model je naopak – dôležitou bránou pre prilákanie investícií. Prispieva k všeobecnej konkurencieschopnosti v celej eurozóne,“

Vydavateľstvo Matice slovenskej potešilo milovníkov literatúry Tradícia Jarného knihobrania pokračuje

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Vydavateľstvo Matice slovenskej založilo svojim Jarným knihobraním tradíciu, ktorá jednoznačne obohacuje mapu kultúrnych podujatí v našom hlavnom meste. Tohto roku sa v Klube slovenských spisovateľov stretli 27. marca nielen pracovníci vydavateľstva a predstavenstva Matice slovenskej spolu s autormi prezentovaných knižných titulov, ale aj vďační čitatelia všetkých vekových kategórií. A veru bolo čo bilancovať! Oslovili sme riaditeľa VMS Stanislava MUNTÁGA, aby našim čitateľom priblížil toto zaujímavé podujatie.

Riaditeľ Vydavateľstva Matice slovenskej Stanislav Muntág.

• **Ako by ste charakterizovali vašu jedinečnú knižnú akciu Jarné knihobranie? Neuvažovali ste nad jej akceleráciou do väčšieho podujatia?**

Jarné knihobranie v bratislavskom Klube spisovateľov má zatiaľ len niekoľkoročnú tradíciu a uvidíme, ako sa bude vyvíjať ďalej. Záver roka je vo vydavateľstve tradične veľmi hektický, vychádza množstvo nových kníh, nuž sa snažíme na jar predstaviť niečo z tejto – prinajmenšom v ostatných rokoch – bohatej úrody. Scenár podujatia je jednoduchý. Ide nám o autorskú výpoveď, keď každý autor povie o svojom diele niečo osobné, čo v knihe samotnej možno nenájdete. Zároveň nám však ide o neformálne stretnutie a vzájomnú diskusiu ľudí knihy, s ktorými nás spájajú pracovné, tvorivé i priateľské väzby. Tento rok vypravidal knižky spolu s predsedom Matice slovenskej Mariánom Tkáčom majster spisovateľ Jaroslav Rezník, ktorý je aj členom prezídia MS.

• **Na nedávnom Jarnom knihobraní ste predstavili sedem ti-**

tulov. Určíte si za každým z nich stojíte, ale predsa len, ktorý z nich vás ako dlhoročného vydavateľa najviac zaujal a prečo?

Aj tento rok sme sa snažili, aby kolekcia predstavených diel zahŕňala rôzne žánre a témy, lebo naša edičná činnosť je žánrovo širokospektrálna. Ťažké by mi bolo vypichnúť jedno dielo, lebo každý projekt je osobitý. Predstavili sme dva nové väzky z monumentálneho autorského projektu Drahoslava Machalu Slovenská vlastiveda, čo je nesmierne pútavá, vzrušujúca púť po pozoruhodnostiach, dejinných udalostiach a osobnostiach slovenských krajov a v nich jednotlivých miest a dedín a ja osobne žasnem nad tou sumou objavne podaných informácií, ktorú autor do tohto diela vložil. Ale rovnako žasnem nad tým, akým spôsobom dokázal Marián Tkáč podať životný príbeh Bernoláka v rovnomennom diele. Úplne z iného súdka je kniha Anny Zelenkovej Veci na dne duše, ktorá prezentuje dva doteraz neznáme rukopisy Štefana Krčméryho, a bolo dojemné, keď sa autorka na knihobraní po prvý raz osobne stretla s Krčméryho dcérou Jelou Krčméry-Vrteľovou. Kniha Jany Judinyovej o Natálii Oldenburgovej z Brodzian zase prezentuje donedávna zámerne ignorované fakty o „šľachtickom“ vklade do slovenskej kultúry a literatúry. Dielo Jaroslava Vluku Zastávky na znamenia je kolekciou vysoko kvalitnej literárnej kritiky, ktorá je pre ďalšiu cestu literatúry neodmysliteľná, nuž a román Mariána Grupača Poltvin je zasa nevšedným literárnym experimentom, ktorý kritikov iste zaujme.

Napokon sme privítali aj dielo z úplne opačnej strany dejinného spektra slovenskej literatúry, nové vydanie prastarých spisov Život Konštantína a Život Metoda, ktoré predstavila výnimočná osobnosť – profesor Milan Ďurica. Takže vyberte si z toho všetkého každý, čo sa vám páči, čo vás oslovuje. Ak si náhodou nevyberiete, máme v ponuke ďalších vyše štyridsať knižných novinek...

• **Čo zaujímavé chystá VMS pre čitateľov v tomto roku? Čím potešíte slovenských milovníkov kvalitných kníh?**

Je toho veľa, čo by sme chceli vydať. Slovensko je národ spisovateľov a keď vám tí vzácní ľudia posielajú a nosia zhmotnenie svojej často celoživotnej a úplne nezištnej tvorivej námahy – je mi niekedy hrozne ľúto, ako málo z toho množstva vzácných textov má šancu zrodiť sa ako kniha. Takže opäť sme spracovali nejaké projekty, podali žiadosti o granty a netrepeľivo čakáme, čo si príslušné komisie všimnú a podporia, obchádzame samosprávy, sponzorov a snažíme sa zafinancovať čo najviac projektov. Keďže je jubilejný rok, pripravujeme napríklad nové popularizačné spracovanie dejín Matice slovenskej od jedného z najpovolanejších na túto tému – Tomáša Winklera. Novozałożenú edíciu Slovenské príbehy sa chystáme obohatiť o skvelé dielo z tvorivej dielne Jána Čomaja. Máme niekoľko vážnych projektov vecnej literatúry, napríklad na tému dávnej minulosti Slovenska a Slovákov, ale o tom hádam radšej niekedy nabudúce...

Autor širokospektrálnych záujmov a tém

Anton Blaha: Rád sa pýtam, aj počúvam, Športpress Bratislava, 2013

KNIHA TÝŽDŇA

Autor je civilným povoláním renomovaný právnik, vedie známu bratislavskú advokátsku kanceláriu, no jeho záujmy ďaleko a široko presahujú oblasť paragrafov a práva. Je jedným z predstaviteľov Kysuckej kultúrnej nadácie, veľmi aktívnej a činnorodej skupiny ľudí rozsypaných po svete, ale verných svojmu kraju.

Je športovým nadšencom, roky viedol jedno slovenské špičkové basketbalové družstvo, znalcom svetového výtvarného umenia, donátorom slovenského maliarskeho a sochárskeho kumštu, zakladateľom Kysuckej galérie... i aktívnym publicistom a esejistom, autorom úspešných kníh esejí a malých úvah Nepochybné, otec a Rád vám protirečím, editorom a spoluautorom spomienkovej knihy na prvé protestné vystúpenie študentov proti dogmatickému režimu na jar v roku 1956 Pyžamová revolúcia, častým hosťom na stránkach Literárneho (dvoj)tyždenníka a občasným i na našich stránkach. Do svojho literárneho programu si zaradil aj smelý plán: knihu rozhovorov so slovenskými osobnosťami z rozličných sfér života: so všetkými tromi prezidentmi novodobej histórie Slovenskej republiky, s predstaviteľmi právnického sveta s medzinárodným zvukom – akademikom Európskej akadémie vied a umení, matičiarom, nedávno zosnulým Milanom Čičom a prvým Slovákom na poste prezidenta Medzinárodného súdneho dvora v Haagu Petrom Tomkom, s tajomníkom Vlada Clementisa Matejom Andrášom, významným archeológom, profesorom Vladárom, invenčným vedcom elektroinžinierom doc. Ottom Bergerom, nezabudnuteľným vodohospodárom Júliusom Binderom, členom svetovej olympijskej exekutívy Vladimírom Černušákom, neúnavnou bojovníčkou proti rakovine Evou Siráckou, koncertnou speváčkou, dcérou veľkého Janka Blahu Evou Blahovou, s večne mladickou Máriou Kráľovičovou, s románopiscem Ladislavom Ballekom, básnikom a spisovateľom literatúry faktu prof. Jozefom Leikerom, s významným sochárom Jozefom Jankovičom, maliarom Ondrejom Zimkom aj s už nežijúcou spisovateľskou autoritou Ladislavom Ťažkým.

Ján ČOMAJ, Dušan D. KERNÝ

HUMORESKA

Nebojte sa, milí čitatelia, nechcem vám servírovať horor na motívy legendárnej Ireny Čubirkovej, ktorá túto časť tela svojho manžela umiestnila do vlakového WC na trase Trnava – Bratislava. V našom prípade ide o hlavu korunovanú a chvalabohu mramorovú. Bratislavský okrásľovaci spolkotíť nedávno hľadal v Dunaji pomocou sonaru zvyšky pomníka Márie Terézie, ktoré tam nahádzali československí legionári roku pána 1921. „Náš spolkotíť už dlhodobo vyvíja aktivity na vrátenie tohto pomníka, a preto napríklad nález nejakého artefaktu by bol pre nás milým počínom,“

povedal novinárom predseda spolku Maroš Mačuha. Bis'ú, veľmi zvláštne vyhlásenie. Vypoklonkovať z námestia L. Štúra Súsošie štúrovcov sa okrásľujúcim mládencom nepodarilo, a to najmä vďaka Matici slovenskej. Vrhli sa teda na podvodnú archeológiu, navyše

Aspoň si zatrénovali príslušníci riečnej polície

za asistencie dvoch policajných čínov. Aspoň si príslušníci našej riečnej polície zatrénovali, keď ich už platíme z našich daní. Nič proti Márii Terézii. Bola to panovníčka so vzťahom k Bratislave, kde ju ostatne aj korunovali, a vďaka nej sa vo vtedajšom Uhorsku realizova-

li takzvané tereziánske reformy, pričom v otázke školstva jej viac ako úspešne radil Slováč Adam František Kollár. Avšak spomínaný pamätník sa viazal najmä na maďarské oslavy 1000 rokov „zaujatia vlastí“, čo symbolizovali dva-ja honvédi, (ne)napadne umiestnení po

svoje teritórium... Na veľké sklamanie okrásľovačov sa však nič nenašlo. Napríklad taká hlava Márie Terézie by ich určite potešila a patrične medializovaná by azda pomkla magistrát k vypísaniu nejakého referenda, keď už predtým bol počet podpisov „za súsošie“

NEKROLÓG

Po krátkej chorobe zomrel 21. marca 2013 deväťdesiatjedennročný ľudový spevák a rozprávač, Mlynčan Jozef Majnič – náš Jóži báči. Najstarší muž najslavnejšej lokality Maďarska sa mimoriadne zaslúžil o zachovanie materinského jazyka a kultúrnych hodnôt našej národnosti.

Jozef Majnič sa narodil 22. marca 1922 v Mlynkoch (Piliszentkereszt), ľudovú školu navštevoval vo svojej rodnej obci, neskôr vo Verešvári (Pilisvörösvár) sa vyučil za kolára. V roku 1944 ho odvedli na vojnu, na fronte padol do zajatia, zo Sibíri sa vrátil v roku 1946. Už ako mladý sa zapojil do miestneho ohotničkeho divadelného, hudobného a verejného života. Popri svojej remeselníckej práci 45 rokov pôsobil ako veliteľ miestneho hasičského

Pilišskej Mlynky v najslavnejšej lokalite Maďarska posmutneli

Joži báči už nezaspieva

zboru. Bol nositeľom titulu Čestný občan obce Mlynky. Večne mladý ľudový spevák a rozprávač Jozef Majnič v posledných rokoch bol nielen najstarším mužom najslavnejšej lokality Maďarska, ale zároveň naďalej aj jedným z najaktívnejších členov slovenskej národnostnej pospolitosti v Piliši. Náš Jóži báči cez dlhé desaťročia zachovával, pestoval a sprostredkúval dedičstvo našich predkov – svojské archaické nárečie, zvyky a kultúrne tradície Pilišanov. Ako spoluzakladateľ mlynského ľudového speváckeho zboru od samých začiatkov bol nesmierne aktívnym členom Slovenského pávieho krúžku v Mlynkoch, pritom aj jedným z najlepších znalcov slovenských ľudových piesní pilišskejho regiónu. Mlynčania mu môžu za veľa ďakovať aj v oblasti miestneho slovenského cirkevného života. Počas veľkonočných sviatkov vyše sedemdesiat rokov spieval rodákovi slovenské pašie. Jozef Majnič za celoživotné dielo získal vyznamenanie Pro Cultura Minoritatum Hungariae, ktoré mu vlani udelil Maďarský osvetový ústav a lektorát výtvarného umenia. Česť jeho pamiatke!

Imrich FUHL

pokus znova a za účasti niektorých médií rozvíriť diskusiu okolo nahradenia štúrovcov pomníkom maďarizácie. Ostatne, takýchto pomníkov umiestnila vtedajšia uhorská vrchnosť po „Feldvidéku“ hneď niekoľko, podobne ako keď pes zdvíhajúc labku značuje

ani nie polovičný voči tým občanom, ktorí povedali jasne „nie“.

Aby som do celej veci vniesol jasno, obrátil som sa na britských vedcov, keďže len čo sa objaví na internete volajáká vtákovina, pripisujú ju práve im. Tí mi prísne dôverne oznámili, že hlava Marky Terezy sa už dávno po masívnych povodniach v polovici dvadsiateho storočia odgúľala dole Dunajom a momentálne sa nachádza v Budapešti. Maďarskí riečni policajti ju našim aktivistom určite pomôžu hľadať. Len aby nakoniec neskončila v niektorom budapešťanskom múzeu, ako tisícky vzácných historických nálezo- zov zo Slovenska.

Marek Danko

Svetoznámy český spisovateľ miloval ľudí i krajinu pod Vysokými Tatrami

Slovensko zlomilo kôrku chleba na osude Haška

Igor VÁLEK – Foto: archív autora

Apríl sa spája odjakživa s humorom. Preto získal pomenovanie „bláznivý“. Pred 130 rokmi sa v jeho posledných hodinách stihol narodiť i jeden z najlepších svetových humoristov Jaroslav Hašek. Málokto však vie, že práve Slovensko zohralo významnú rolu v tragikomédii jeho života. Kultúrny svet si pripomína dvojitým osudným literátom: na Kráľovských Vinohradoch v Prahe sa 30. 4. 1883 narodil a v Lipnici nad Sázavou (kde napísal podstatnú časť svojho slávneho románu *Osudy dobrého vojaka Švejka*) posledný raz vydýchol 3. 1. 1923.

Hneď na úvod našich riadkov treba povedať, že často zľahčujúce označenie „švejkovanie“ a či „švejkovina“ je nepochopením hlbšej podstaty nielen konkrétneho diela, ale i celého autorovho odkazu.

OD VLTAVY K TATRÁM

V pražskom byte istého Viktora Janotu spolužiaci z pražskej Česko-slovenskej obchodnej akadémie „pochovávali“ práve skončený školský rok. Je začiatok letných prázdnin roku 1900 a mládenci uvažujú, čo s nadvládajúcimi dvomi mesiacmi slobody. V skupinke má hlavné slovo Slovák Ján Čulen, pochádzajúci z významnej národoveckej rodiny z Brodského na hranici medzi Slovenskom a Českom. Hovorí zápalisto a farbisto opisuje krajinu aj ľudí za riekou Moravou. Až natoľko púta, že kamarátov nahovorí na dlhší slovenský pobyt! Najdychtievšie jeho obrazy, voňajúce dialľkou a dobrodružstvom, vníma mladík s plnou okrúhrou tvárou a so živými iskričnými očami – Jaroslav Hašek. Možno v kútku nepokojnej duše tuší, že práve teraz sa tak trochu láme „kôrka“ na chlebe jeho osudu...

Toto je skica tvoriaca podklad pre obraz neskôr bohato naplneného vzťahu – Jaroslav Hašek a Slovensko. Tu si treba uvedomiť, že Hašek bol typickým reprezentantom literárnych „ohmatávačov“ krajiny, či dokonca v jeho prípade išlo ešte o vyššiu formu tvorivej metódy. Veď potulky krajinou boli priam fyzicky jeho ďalším zmyslom, akýmsi tretím okom. Vzduchom, ktorý musel dýchať, aby sa nezadusil. Tento neskorší novinár a publicista, bohém a anarchista, protimonarchistický „politik“ i prosovietsky komisár bol predovšetkým svojským a v mnohom nenapodobiteľným glosátorom každodenného života. Keď sa narodil, sudičky mu do vienu vložili pero a topánky. Prvý dar bol ostrý a druhý mal túlavé vlastnosti. S takouto výbavou Jaroslav Hašek nemohol byť iný ako, stručne povedané, „veselý tulácky literát“.

POCHOPIV SVOJBÝTNOSŤ

Pochopil národnú svojbytnosť. Možno príliš zjednodušujúce, no výstižné z pohľadu nami reflektovaného úseku jeho života. Predovšetkým „trojročnice“ 1900 až 1902, keď ako 17- až 19-ročný čerstvý absolvent spomínanej obchodnej akadémie počas letných prázdninových mesiacov Slovensko doslova prebrúsil krížom-krážom. Jaroslav Hašek navštívil a prekvapujúco dôverne spoznal podjavorinský kraj, Ponitrie a Turiec, kde sa v kolíske národného života, vo vtedajšom Turčianskom Sv. Martine, zúčastnil na Augustových slávnostiach a spoznal mnohé významné osobnosti. Spomenieme aspoň spisovateľku a zakladateľku ženského hnutia Živena Elenu Maróthy-Soltésiovú i Teréziu Vansovú, zakladateľa slovenskej muzeológie Andreja Kmeťa a tolstojevca i lekára Dušana Makovického. Mladík, prebúdajúci sa literát, ďalej prešiel stredné Považie, Liptov, Oravu, Pohronie, Podpoľanie, Gemer, Tatry a Spiš... Vnímať a plnými dúškami vdychovať realitu všedného i sviatočného života. Pri písaní množstva črt, obrázkov, poviedok a humoresiek pochopil mentalitu obyčajného človeka i dušu národa pod Tatrami, k čomu mu výrazne pomohla dobrá znalosť reálií a schopnosť tvoriť ich doplniť. Ako sa ukázalo neskôr, návštevy Slovenska a stretnutia s jeho obyčajnými i výnimočnými obyvateľmi v mnohom pomohli odkryť jeho nesmierny literárny talent a formovali aj iné stránky modelujúcej sa osobnosti.

Na tomto mieste nášho rozprá-

Ako študent sa zapísal v Kronike slávneho Turčianskeho kasína.

Hašek Jaroslav z Prahy, študujúci.
Hašek Bohuslav, študujúci v Praze.
Čulen Ján z Brodského študujúci

vania je dôležité spomenúť a ešte dôležitejšie uvedomiť si, že v rámci ideológie platnej na prelome 19. a 20. storočia sa hovorilo o Slovákoch iba ako o „vetve národa“. Mladý Hašek však až neuveriteľne zrelé pochopil, že ide o svojbytný národ a neskôr aj pri písaní množstva črt, obrázkov, poviedok a humoresiek zvýraznil práve slovenské národné špecifiká, ktorými bol okúzlený. Smelo môže povedať, že pochopil mentalitu nášho národa, ba často sa až vysmieval z módných poznávaní iba turistických „lokality“ ako naaranžovaných výstavných skriň.

Na margo literárnej reflexie videneho a poznaného, onoho spomínaného „slovenského domicilu“ v publicistike i krátkych prózach, treba uviesť, že začínal črtami o Cigánoch, pokračoval charakteristikami Detvanov a končil protestmi proti maďarizácii a národnostnému útlaku. Tu je mimoriadne zaujímavý nie príliš známy fakt. Keď v októbri 1907 v Černej pri Ružomberku žandári zastrelili 14 demonštrantov, patril medzi prvých (spolu s už uznávanými veľikmi svetovej literatúry i diplomacie Björnsterne Björnsonom a Scotusom Viatorom!) literátov, ktorí sa kriticky ozvali a protestovali za hranicami „žalára národov“. Jaroslav Hašek konkrétne v netradične vážne ladenom úvodníku Čerňová v Ženskom obzore č. 2/1908.

ARCHEOLÓG, PRÁVNÍK ...

Nebol by však Hašek Haškom, keby v ňom nakoniec nezvíťazila nespútaná veselost, radosť z mystifikácie a schopnosť nielen literárnej improvizácie. Za všetky uvedieme aspoň niekoľko príkladov. Priam učebnicovým je stretnutie so zapáleným archeológom Andrejom Kmeťom. Tohto Hašek „nabaláchal“ historikou o vzácnej archeologickej lokalite vo vymyslenej oravskej dedinke Mohelnica a akomsi hľadačskom nadšencovi Spáčíkovi

lame list. To biele je sneh.“ Pravda, majú ďaleko od akéhokoľvek literárneho žánru, no zo strohých viet priam vytŕča hrdosť na vlastný športový a turistický výkon. A možno aj charakteristický haškovský vzdor. Veď takmer s istotou možno predpokladať, že keď mladíci odchádzali zo „stovežatej“ krásavice na Vltave, pri zmienke kam majú namierené, ušla sa im nejedna štipľavá poznámka o horolezeckých začiatkoch. Keď však stáli bezprostredne pod štípmi Vysokých Tatier a videli „biele štíty lesnúce sa v snežných lúčoch ranného slnka“ (ako to neskôr Hašek opísal), neváhali zrejme ani chvíľu. Museli hore! Cez hrebene veľhôr sa mladíci prešplhali, nezvratným dôkazom sú riadky z ďalšej pohľadnice Márii. Tentoraz z Liptovského Mikuláša, ktorá je datovaná 10. augustom 1901: „Srdečný pozdrav Ti posielame v nádeji, že Vás všetkých nájde v zdraví. Prešli sme Tatry bez sprievodcu. Videli sme horské jazerá a išli sme pralesmi, ktorými sme si museli raziť cestu, lebo tam cesta nie je. Museli sme preliezať asi 2000 m vysoké pásmo, ak sme sa chceli dostať do Uhier. Bolo nám veľmi zima. Teraz sme však v údolí Váhu vo Sv. Mikuláši. Teraz pôjdeme na Ružomberok, odtiaľ na Oravu a z Oravy do Zvolenskej župy atď. Nazdar! Jaroslav a Bohuslav.“

Ako sme mohli čítať, príbeh strieda skúsenosť, osobný život literárna fikcia a v dokonalej symbióze tvoria časť mozaiky zo životného osudu. Literát, ktorý – hoci sa nestačil pozrieť cez dvere vlastnej štyridsiatky! – zanechal pestré a dodnes inšpiratívne dielo. K spomínaným slovenským literárnym súvislostiam treba pridať ešte aspoň dva body. Je veľmi pravdepodobné, že zrejme vôbec prvý Haškov článok publikovaný v dobovej českej tlači bol inšpirovaný – Slovenskom. Ide o cestopisnú črtu Cikáni o hodech, ktorá vyšla 26. januára 1901 v pražských Národných listech odpolední.

A teraz pridáme i čerešníčku na tortu: hovorí sa totiž o tom, že Hašek časť predobrazu dobrého vojaka Švejka našiel v akomsi Spišiakovi. No a s týmto názorom sa stotožňuje i jeden z najväčších znalcov Haškoveho života a diela, doc. Radko Pytlík...

HAŠKOVA ULICA?

Nedávno som sa v Lipnici nad Sázavou – ako člen Mezinárodnej spoločnosti Jaroslava Haška – zúčastnil na medzinárodnej konferencii venovanej Haškovi. Vystúpil som s referátom, v ktorom som vyzdvihol vzťah spisovateľa k Slovensku a spomenul i viaceré literárne reflexie. Ako aj skutočnosť, že niekdajší Turčiansky Sv. Martin priťiahol Haškovu pozornosť Augustovými slávnosťami (o čom svedčí napríklad zápis dochovaný v Kronike Turčianskeho kasína zo 7. augusta 1900). Na záver som vyslovil nádej, že raz i v sídelnom meste Matice slovenskej mu odhalíme pamätnú tabuľu a či budeme chodiť po ulici s jeho menom.

Mali by sme sa snažiť, aby sa vrátil Hašek nielen do Martina, ale aj do iných častí Slovenska trvalým spôsobom. Jeho vzťah k Slovensku bol rýdzy – naozaj ho obdivoval a miloval (ináč ako uvriekaná „partička“ v jednej nomenovanej a nesmierne trápnej televíznej „zábave“) – a zaslúžil by si to. Veď veľká časť jeho diela môže inšpiratívne pôsobiť i na generácie mladých Slovákov, aby Slovensko čo najviac spoznali a svoju hrdosť naň pretavili aj do činov každodenného života. Aj v tom tkvie – akokoľvek to znie prekvapivo – odkaz veľkého literárneho humoristu spoza rieky Moravy.

CEZ TATRY DO MIKULÁŠA

Korešpondencia svedčiaca o návštevách Slovenska smerovala do zbierky Haškovej sesternice Márie. V pondelok 6. augusta 1901 začali do Prahy púť tieto riadky: „... Prešli sme vrchy vysoké nad 2000. Je tu zima, v noci 4 °C pod nulou. Mamičke posie-

NA MARGO

Ovca i Detvan

V krátkych prózach Jaroslava Haška so slovenským „domicilom“ nájdeme i zbojnícku tematiku. V poviedkach dominoval sociálny aspekt zbojníctva, podobne ako vo veľkej časti ranej tvorby satirika. Chápavo sa pozeral na ľudské slabosti, uvedomoval si ich korene v sociálnej biede a novodobé „zbojníctvo“ priradovao k nim. Zároveň už cítil' rodiaceho sa humoristu, ktorý raz svojím dielom bude rozosmievať svet. Posúďte sami.

„Onedlho sa majestátne ukázala Kráľova hoľa so svojimi lesíkmi kosodreviny, nízkeho porastu a so svojím guľatým holým vrcholkom, ktorý z dialľky vyzeral ako pekný hríbik. Tam žil Jánošík, dobrý hŕny chlapec, povedal pohonič Grabuška, ukazujúc bičom pred nás, ‚a visel na háku,‘ povedal po chvíli mlčania, ‚keď len pravdu vždy hovoril všetkým rovno do očí. Veru, bil sa za ľudí,‘ dopovedal citlivo, odpíjajúc si trochu slivovice... ‚To sa hŕni chlapci nabehali,‘ dodával starostlivo, ‚teraz však zbojníkov nevidieť. Boli nedávno tu aj tam, aj z Telgártu ich bolo niekoľko,‘ dobrák Grabuška sa pri týchto slovách začervenal. Odvtedy som ho podozrieval, že si aj on niekedy tu aj tam zamladi zazbojníčil.“

Aj tieto riadky nájdeme v poviedke *Ovca v žinčici* s podtitulom *Spomienka na Kráľovu hoľu*. Vtipne vypointovanom rozprávaní o výlete v krásnom prostredí a „bielovlasom bačovi s tvárou patriarchu“, ktorý sa však pomýlil. Vzácnych hostí síce pohostil krajoovou špecialitou, no vymenil ovce a pokrm pripravil z uhynutej a zo zakopanej.

Detvania, to je zas krátko, majstrovsky napísaná črta o obyvateľoch Detvy. O hrdých ľuďoch, ktorí „chválenkársky rozprávajú, ako vraj Jánošík, znamenitý zbojník slovenský, mal vo svojej družine niekoľko Detvanov, ktorí potom s ním skončili na šibenici svoj slávny život“. Nechýba typický sarkastický lakonizmus. „Po zbojníčine zostala ešte iná pamiatka. Nezriedka sa stane, že chlapci s tvármi začiernenými sadzami chytia nejakého veľkomožného pána, zaviažu ho do starej haleny a silno ho zbijú.“

Pozoruhodná je i Haškova zmienka o romantickom epose Andreja Sládkoviča *Detvan* a jeho hlavnom hrdinovi. Viac asi netreba dokazovať, že medzi českými intelektuálmi sa našli aj takí, ktorí dokázali oceniť slovenskú dušu a srdce.

(lek)

Dozreli sme pre dnešok alebo ešte len zrieme pre budúcnosť?

Tri námety do diskusie o Matici slovenskej

Ludovít ŠOMŠÁK – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

V auguste si pripomenieme 150. výročie založenia MS. Stačilo 12 rokov, aby sa stala historickou a morálnou autoritou pre národ. Podnes sú tieto roky žriedlom, z ktorého čerpáme energiu na nabíjanie našich vlasteneckých a morálnych batérií. Veľkí a múdri muži týchto rokov sú už na pravde Božej. Ostala už len pietna spomienka na nich, na dobové dokumenty a predmety v pamätných izbách a múzeách, ale aj duchovné bohatstvo, ktoré je hviezdou ozdobou prebúdajúceho sa národa v 19. storočí. Práve preto je legitímne sa pýtať, akí sme dnes, aká je súčasná MS?

Ponúkam jeden z množstva možných pohľadov na aktuálny stav MS a nás v nej. Možno v synergii viacerých pohľadov nám nastaví správne zrkadlo.

■ RETROSPEKTÍVA A DNEŠOK

Ešte dnes sú evidentné následky vo vedomí verejnosti z nešťastného flirtovania zástupcov MS s politickými strana-

vo a archívov elitou MS? Reprezentujú jej morálnu a kultúrnu úroveň? Prečo odchádzajú z MS schopní ľudia, prečo o nich nebojujeme, prečo nabalujeme balast s nulovou toleranciou a filozofiou blízkej sloganu: Kto nejde s nami, ide proti nám? Netrufam si odpovedať na položené otázky. Sú však legitímne, aj keď vyvolajú u mnohých dotknutých nevoľu.

personifikácia okorenená invektívami, nepodloženými obvineniami, upodopzrievaním až po nebezpečné značkovanie ľudí. To nepochybne vnáša nepokoj a neistotu do vedomia nielen matičnej verejnosti. Dodávam, niet lepších ani horších Slovákov, sú len Slováci, dobrí a zlí, ako ľudia. Vážme slová i skutky.

Zvážame aj nezmyselné zápasy, ničime si vzájomné vzťahy, vytráca sa z nás človečina slovenských samôt, nostalgia teplej vrúcnoti domova. Na boľavé problémy nám neostáva čas. Nájdu si nás, a to v tú najneprihodnejšiu chvíľu. Jastraby pošukuľujú po kreslách, snívajú o učebniciach so svojimi menami, o bustách a prehadzujú ľudí z dobrého brehu (to je ten ich) na druhý – zlý breh. Uniká im, že tie brehy spája rieka plná spoločného života, spoločných ľudských i národných záujmov, osudov v spoločnom čase a priestore.

Mal som tú česť byť prehadzovaný z brehu na brehu a nebolo to nič príjemné. Dnes, to nie je dôležité, len minulé a poučné.

Čo strácame nezmyselnými zápasmi medzi sebou, ešte nezmyselnejším delením ľudí či rozdeľovaním? Určite strácame súdržnosť, vieru vo vlastné sily, vzájomný rešpekt, úctu a úspešne sa zamotávame vo vlastných osídľach. Dovolíme emóciám ovládať naše racionálne prístupy a riešenia. Vajátame na krížnych cestách vlastného hľadania. Dokedy? A čo tak prestať s tým a dať priestor pluralite názorov, múdrosti starých otcov a trpezlivosti starých mám, pokore a viere v Boha a vo vlastné sily a schopnosti? Čo tak reflexiou naštartovať víziu pozitívneho prebúdzania vnútorných síl, viery, že na to máme, aby sme boli lepší, aby nám bolo doma lepšie ako vo svete. Nechajme spať sitnianskych rytierov a prebuďme v sebe tvorivú kreativitu, opustíme neisté chodníky a vráťme sa na isté cesty – vlastnými silami riešiť problémy našich rodín, obcí, regiónu, MS.

Zdravý patriotizmus je ozdobou vlastenectva a motiváciou začať u seba a tam, kde žijem. Sebareflexia je ponor do tajomstva sebapoznania, ktoré nás posúva bližšie k potrebe konať dobro, otvára nám srdca pre lásku a pomáha nám pokračovať v hľadaní zmyslu ľudského i národného bytia. Sebareflexia je aj prevencia, ktorá nás chráni pred

nástrahami vonkajšieho sveta, vytvára predpoklad, že správne a včas vyhodnotíme, čo je dôsledok krízy a čo dôsledok vlastného pochybenia.

■ MY A OBČIANSKA SPOLOČNOSŤ

Bolo by prospešné pre všetkých, keby aj MS svojim úsilím napomáhala rozvíjať nevládne štruktúry občianskej spoločnosti a zaradila sa aktívne medzi nich. Viem, vôbec to nie je jednoduché. Predpokladá to sebareflexiu a následne postupne meniť svoje vlastné myslenie, na konci ktorého je poznanie, že naše ľudské, národné, občianske a menšinové práva a slobody si dokážeme nielen obhájiť, ale ich aj zmysluplne rozvinúť. Plnohodnotnou účasťou v nevládných štruktúrach občianskej spoločnosti zrazu zistíme, že nie sme sami. MS bude mať spojencov, ktorých dnes nemá, možno prestane byť výnimočná (ako ju mnohí chcú mať), ale svoju výnimočnosť zamení za výnimočnosť spoločnosti s úspešným príbehom našej SR. Nejde nám vari o to? V demokracii je to istota, že občania nedovolia, aby s nimi niekto manipuloval, aj keď ten niekto bol demokraticky zvolený. Naopak, navodí situáciu a atmosféru, v ktorej spoločne s vládnymi štruktúrami dokážu úspešnejšie čeliť dôsledkom ekonomickej i morálnej krízy, nezamestnanosti a devalvácii tradičných kultúrnych a národných hodnôt.

Systém nevládných štruktúr občianskej spoločnosti je vymoženosť demokracie, ako taká je garantom lepšieho fungovania štátu, samosprávy, zníženia korupcie a vytvorenia priestoru pre spravodlivosť, občiansky zmier, posilní vedomie spoločnej štátnosti a spoločného ľudského i občianskeho údela, vrátane skvalitnenia životných podmienok a dôstojného života našich ľudí. Fungujúca občianska spoločnosť je šancou, ktorú by sme si nemali nechať ujsť. Čím skôr, tým lepšie a naopak. Ak sa tej šance zľakneme, bude to bolestivý dôkaz, že naše vinko ešte nevykyslo. Piť sa nebude. Budeme si musieť počkať na ďalšiu šancu. A dovtedy, podľa zákona o historickej skúsenosti, sme odsúdení znášať dôsledky korupcie, nespravodlivosti a druhoradého sociálneho postavenia medzi občanmi Európskej únie. Môže sa stať, že budeme obeťou vlastnej nemohúcnosti, vlastného strachu a privodíme si pocity krivdy a zatrpknutosť. Bolo by to kruté poznanie, aj keď každé poznanie je plus pre skúsenosť a bod pre našu dozrievajúcu múdrosť. Dozreli sme pre dnešok alebo ešte len zrieme pre budúcnosť?

Verím, že tie ďalšie námety, ak už nie sú v zásuvkách, tak sú určite v hlavách, kde dozrievajú, aby následne uzreli svetlo sveta.

Autor pôsobil vo funkciách Matice slovenskej.

mi alebo s ich reprezentantmi. Ešte stále nosíme topánky namočené v servilnej mláke politiky. Treba spriehadniť vody a vymeniť topánky. Osobne si myslím, že by sme mali v MS kreatívnejšie reagovať na podstatné zmeny, ktoré sa udiali po novembri 1989 a následne po vzniku samostatnej SR. Aké služby môžeme s naším potenciálom ponúknuť štátu v rámci zákonom určených úloh. Nájdieme odvahu modifikovať tieto úlohy, abysazreálnili v danom čase a v nových podmienkach. Potom si vydiskutujeme, čo nám reálne za naše služby patrí. Dávame viac, ako berieme, alebo naopak? Prečo nás kvária vnútorné konflikty, osobná animozita, ktorá nesie znaky nenaplnených ambícií a, žiaľ, aj pochybných záujmov. Prečo sa nám nedarí predať mravčiu kultúrnu prácu a spoločenské aktivity MO, D MS a ostatných?

Je legitímne sa pýtať, aký je ľudský potenciál súčasnej MS a aký by mal byť z pohľadu aktuálneho stavu potrieb spoločnosti a matičného poslania. Sú dnešní riadiaci, volení aj vymenovaní zástupcovia MO, D MS, pracovísk, ústa-

Dá sa predpokladať, že tak matičná, ako i nematičná verejnosť si už sčasti odpovedala na tieto otázky sama, tam, kde žije a pozná miestne matičné pomery. Kedy si na ne odpovíme my?

Je legitímne očakávať od zástupcov MS, že budú spĺňať mravné, morálne, vlastenecké aj odborné predpoklady na výkon funkcie. Je legitímne od nich očakávať, že budú pozitívne orientovaní, nekonfrontační, so zmyslom pre tímovú prácu a schopnosťou sebareflexie. Aká je naša šanca postupne získavať súčasnej MS spochybnenú morálnu autoritu, úctu spoločnosti a pozornosť médií? Aj tá naša matičná súčasnosť raz bude históriou, pod ktorou budeme podpísaní. Môžeme s čistým svedomím povedať, že bude žriedlom nádejí?

■ POTREBA SEBAREFLEXIE

Narcisový vírus vlastnej dôležitosti a neomylnosti ešte stále ovláda softvér niektorých jednotlivcov a pokračuje v permanentnom boji nielen so skutočnou hrozbou, ak taká je, ale aj s vykonávanou hrozbou. Potom nasleduje

Koncom mája medzi šikovné deti príde aj minister školstva Na škole v Jasove oslávili Deň učiteľov

František MRVA - Foto: archív

V stredu 27. marca 2013 mali na Základnej škole (ZŠ) v Jasove veľký sviatok. Oslavovali Deň učiteľov. V úvode tejto slávnostnej udalosti privítala riaditeľka školy PaedDr. Alžbeta Mačatová zriaďovateľa školy a starostu obce Jasov Ing. Gabriela Nagya. Vzácneho hosťa obdarovala hodnotnými knižnými publikáciami z Vydavateľstva Matice slovenskej a krásnym darom.

Pred preplneným auditóriom vystúpili domáce tanečné súbory, ktoré perfektne pripravili učiteľky školy Petronela Kaletová, Dominika Híľovská a asistentky Eva Turčiková a Júlia Kozáková. Perlou kultúrneho programu bolo premiérové vystúpenie divadelného súboru žiakov štvrtých a piatich ročníkov pod vedením zariadeného pána učiteľa Michala Smeriga. Divadelná hra o Medovníkovej chalúpke bola navrhnutá k 150. výročiu našej najstar-

Učiteľský zbor základnej školy v Jasove.

šej národnej a kultúrnej ustanovizne – Matice slovenskej. Riaditeľka školy Alžbeta Mačatová, starosta obce Jasov Gabriel Nagy a pán učiteľ Michal Smeriga ocenili vystupujúce deti farebnými diplomami Matice slovenskej. Deti sa teraz tešia na svoje vystúpenie, keď do Jasova zavíta koncom mája 2013 predseda MS Marián Tkáč a minister školstva SR Dušan Čaplovič.

Na záver tohto nádherného podujatia vystúpil pán starosta obce Jasov Gabriel Nagy. Poďakoval sa vedeniu školy a pedagógom za to, s akým entuziazmom a láskou vychovávajú jasovské ratolesti. Zaželal všetkým zaslúžený odpočinok počas veľkonočných sviatkov.

Potom už nasledoval slávnostný obed a tanečná zábava, ktorá trvala až do neskorých popoludňajších hodín.

Kultúrne dedičstvo nestačí len mať a pýšiť sa ním, ale treba sa vedieť oň aj postarať a rozvíjať ho, aby nám neuniklo medzi prsty. Toto bola ústredná myšlienka pozoruhodnej konferencie Nárečie ako klenot, ktorú zorganizovala Stredná odborná škola obchodu a služieb v Michalovciach 14. marca 2013 a okrem iného si ňou pripomenuli 150. výročie príchodu vierozvestcov na naše územie.

Nárečie ako klenot

Podujatie pozostávalo z niekoľkých blokov. V prvom vedeckí pracovníci, známi dialektológovia Ladislav Bartko a Štefan Lipták, popularizačným spôsobom priblížili účastníkom zemlinske, užské a sotácke nárečie vyskytujúce sa na nevelkej časti historického územia Zemplína, ktorého administratívnym centrom sú Michalovce. Milan Gonda z Matice slovenskej predniesol esej o fenoméne „východiarstva“ a o vplyve prostredia na formovanie osobnosti. O kultúrnych snahách Rusínov na Slovensku hovoril Peter Sokol, predseda Zväzu Rusínov – Ukrajincov v SR.

Najzaujímavejšou časťou konferencie však boli vystúpenia žiakov. Mali pripravené prezentácie obcí, z ktorých pochádzali (Záhor, Vysoká nad Uhom, Lekárovce, Koromľa, Koňuš, Čečehov, Pavlovce nad Uhom, Budkovce, no aj Ubla, Šmigovec, Dúbrava – zemlinske obce, v ktorých sa rozpráva rusínsky). V nárečí svojej dediny hovorili o jej histórii, etnografických zvláštnostiach a opisali prípravu nejakého, u nich typického a tradičného jedla. Po odznení príspevkov bolo možné tieto gastronomické špeciality prezrieť, ale najmä ich ochutnať. Uvarili ich samozrejme samotní žiaci školy.

Jednotlivé časti konferencie od seba oddeľovali hudobno-spevácke vystúpenia folklórneho tria pod vedením Janka Ivana, žiaka tejto školy. Na záver podujatia sa predstavil folklórny súbor z Hatalova.

Aj keby sa zdalo, že východoslovenské nárečia najviac odolávajú modernému vplyvom a dokazujú svoju svojbytnosť a životaschopnosť, nie je to celkom tak. Mladí ľudia už vo veľkej miere prechádzajú k používaniu spisovného jazyka aj v každodennom živote. Preto bolo potrebné takéto podujatie. Treba oceniť osobný vklad a nadšenie učiteľiek zo skupiny slovenského jazyka z uvedenej školy, podporované vedením ich školy, ktoré prišli s nápadom spojiť odborné vedomosti žiakov z odboru stravovania s prezentovaním tradičných jedál v nárečí a ich nárečia im aj širšej verejnosti priblížiť pútavou formou.

Milan GONDA

